

Burgerlike joernalistiek in die Suid-Afrikaanse konteks: 'n Onderzoek na die insluiting van gemarginaliseerde gemeenskappe deur herberaming met verwysing na projekte van die *Cape Argus* en *Kaap-Rapport*.

- Charlene Truter

Werkstuk ingelewer ter gedeeltelike voldoening aan die vereistes vir die graad van M.Phil (Joernalistiek) aan die Universiteit van Stellenbosch.

Studieleier: Dr. Herman Wasserman

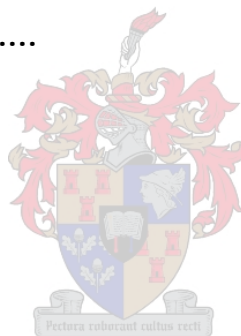
April 2005

Verklaring: Ek, die ondergetekende, verklaar hiermee dat die werk in hierdie werkstuk vervat, my eie oorspronklike werk is en dat ek dit nie vantevore in die geheel of gedeeltelik by enige universiteit ter verkryging van 'n graad voorgelê het nie.

Handtekening:.....

Charlene Truter

Datum:.....

ABSTRAK

Sedert Suid-Afrika in 1994 beweeg het van 'n nasionalistiese staat na 'n demokrasie, het die debat oor die rol van die media algaande verdiep namate die uitdagings en kompleksiteite van die Suid-Afrikaanse situasie ontvou het. In die debat tussen die post-apartheid media en die regering was die twee normatiewe posisies van waar die media se rol by uitstek betwis is, die libertynse en ontwikkelingsteorie. As normatiewe teorieë wat die ideale rol van die pers binne samelewingsisteme verwoord, val dit binne die funksionalistiese paradigma.

Hierdie word die liberale benadering gesien as die vanselfsprekende roete wat 'n media binne 'n demokrasie moet volg om daardie demokrasie te beskerm. Die liberale konsensus van die post-apartheid media was in die lig hiervan geen verrassing nie. Maar die optimisme wat aanvanklik ervaar is oor die onafhanklike, liberale media, sy professionalisering en ekonomiese herstrukturering, word algaande uitgedaag deur 'n kritiese perspektief. Hierdie perspektief bevraagteken die waarde van 'n getransformeerde media waar toelating tot die openbare sfeer steeds deur klasstrukture gereguleer word.

Alhoewel die bogenoemde erken word as belangrike veranderinge, is die argument dat die liberale normatiewe paradigma nie genoeg was om kwessies van klas te verreken en hoe armes, die kwessies wat hulle lewens beïnvloed en die ruimtes waarin hulle 'n bestaan maak, deur die media beraam word nie. Hierdie werkstuk is 'n normatiewe onderneming wat burgerlike joernalistiek as normatiewe raamwerk wil voorstel. Die uitgangspunt is dat representasie van armes in die media deur die individualistiese doelstellings van die Westerse, liberale joernalistieke tradisie beperk word.

Die argument is verder dat die toepassing van 'n gemeenskapsgerigte benadering behoort te lei tot 'n breër representasie van armes en die insluiting van dié tans gemarginaliseerde gemeenskappe by die openbare sfeer. Herberaming, een van die belangrikste metodes van burgerlike joernalistiek, word uitgesonder om die toepassingsmoontlikheid van burgerlike joernalistiek as alternatief te ondersoek. Die motivering vir die werkstuk is die oortuiging dat daar in die Suid-Afrikaanse mediakonteks 'n behoefte bestaan aan 'n groter diversiteit van stemme en diskoerse.

ABSTRACT

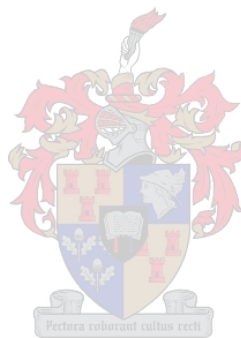
Since South Africa's transition from a nationalistic state to a democracy in 1994, debates about the media's role have intensified as the challenges and complexities of the South African society unfolded. In this debate, which mainly played out between the government and the media, the liberal theory and the developmental theory were used as the two main normative positions from which to contest the media's role. As normative theories they describe the ideal role of the press within societal systems and thus fall within the functionalist paradigm.

Historically, the liberal approach was seen as the accepted normative framework for the media within a democracy to protect that very democracy. The liberal consensus adopted by the post-apartheid media therefore came as no surprise. However, the optimism initially experienced regarding the independence of the new, liberal media, its professionalisation and economic restructuring, is gradually being challenged by the critical perspective. This perspective questions the extent of transformation in a public sphere where entrance is still restricted by class structures.

The argument of this paper is that although the above changes to the media landscape are recognised as important, they do not account for issues of class and how the poor, the spaces they live in and the factors impacting on their lives, are framed by the media. This paper is presented as a normative undertaking and presents civic journalism as alternative normative framework. It moves from the premise that the representations afforded to the poor in the media are being hampered by the individualistic aims of the Western, liberal, journalistic tradition.

The argument is further that the use of a community-driven approach should lead to broader representation of the poor in the media and the inclusion of this currently marginalised group in the public sphere. Reframing, one of the most important methods of civic journalism, is singled out to explore the possibility of applying civic journalism to the South African context. The motivation for this paper is the belief that the need exists for a greater plurality of voices and discourses.

Vir my ouers, Fred en Doreen, en vir Thomas.

INHOUDSOPGAWE

AFDELING	BLADSY
HOOFSTUK 1: Motivering vir studie	
1.1. Agtergrond en inleiding	1
1.2. Werkswyse	5
 HOOFSTUK 2: Die Suid-Afrikaanse situasie	
2.1. Die post-apartheid media en die openbare sfeer	8
2.2. "Uncovering two nations"	11
2.3. Die representasie van gemarginaliseerdes	12
 HOOFSTUK 3: Die filosofie van burgerlike joernalistiek	
3.1. Burgerlike joernalistiek se gemeenskapsfokus	15
3.2. Kritiek op burgerlike joernalistiek	18
3.3. Die metodes van burgerlike joernalistiek	19
	
HOOFSTUK 4: Onderzoek van koerantprojekte	
4.1. <i>Cape Argus</i>	
4.1.2. "Take back the Streets"	23
4. 1.2. "Gangland (Pty) Ltd"	28
4.1.3. Mediadekking van vloede ter staving bevindings uit Gangland (Pty) Ltd	34
 4.2. <i>Kaap-Rapport</i>	
4.2.1. "Crime Issie Cool Nie" & "Doen-en-deel"	37
 HOOFSTUK 5: Slot	43
 BRONNELYS	46

HOOFTUK 1: Motivering vir studie

1.1. Agtergrond en inleiding

Die eerste tien jaar van demokrasie in Suid-Afrika is in die media gekenmerk deur uitgebreide debatte oor wat die media se rol in 'n post-apartheid-samelewing moet wees. Net soos ander sektore van die samelewing moes die media in lyn met die breë transformasie in die land 'n paradigma-skuif maak na nie-rassigheid en insluiting. En, net soos daar nie konsensus is oor die trefwydte, sukses en betekenis van transformasie in die breë samelewing nie, veral met betrekking tot sosiale en ekonomiese aspekte, word transformasie in die media ook op verskillende maniere geëvalueer (De Beer, 2003:98; Jacobs, 2002:280).

Die dominante perspektief wat gebruik is in die evaluasie van die media is funksionalisme soos geïllustreer in die Waarheids- en versoeningskommissie (WVK) se verhore in 1996 oor die media se aandeel in apartheid; die ondersoek van die Menseregtekommissie (MRK) in 1999-2000 na rassisme in die media en die herhaalde botsings tussen die media en die regering (Wasserman & De Beer, 2005:opkoms). Binne dié perspektief word die media gemeet aan die mate waarin hy bydra tot kohesie en ewewig in die samelewing (Fourie, 2001:269). Die normatiewe raamwerke wat daaruit voortvloei, het te make met wat die media kan/moet doen gegewe die mate van vryheid/beperkings wat hy het. In die MRK-verhore was die fokus op hoe die media homself laat misbruik het as instrument van verdeling in die apartheidsideologie van die nasionalistiese regering.

Die werk wat seker die grootste invloed op normatiewe beskouings oor die pers gehad het, was Siebert et. al. (1956) se *Four Theories of the Press*. Hierin is die outoritêre, libertynse, Sowjet- en sosiale verantwoordelikheidsteorie voorgestel om die skakel tussen die massamedia en die moderne politieke sfeer te verduidelik. Sedertien het verskeie mediateoretici gewys op die ideologiese en historiese beperkings van hierdie rigiede, tradisionele normatiewe verdelings¹.

In die Suid-Afrikaanse debatte rondom die rol van die pers is die botsings tussen die media en die ANC-regering juis verduidelik as dat die twee partye verskillende normatiewe raamwerke binne die funksionalistiese paradigma gebruik het om die bydrae wat die media in post-apartheid Suid-Afrika moes lewer, te artikuleer (Shepperson &

¹ McQuail (1987) het byvoorbeeld die ontwikkelingsmodel voorgestel om die derdewêreldkomponent te inkorporeer wat volgens hom deur Siebert et. al. geïgnoreer is, Curran, J & Park, M (2000) kyk veral na die invloed van globalisering op mediasisteme wat nie volgens Siebert et.al se rigiede verdelings verduidelik kan word nie en Ostini & Fung (2002) het 'n mediateorie voorgestel wat die invloed van individuele joernalistieke praktyke in ag neem.

Tomaselli, 2002:283) en dat die waardes wat die normatiewe raamwerke onderskryf, deur hulle as onversoenbaar teenoor mekaar gestel is. Gesien vanuit die perspektief van Siebert se vier teorieë van die pers was die regering se begrip van die media se rol gebaseer op die ontwikkelingsmodel wat nasiebou en die vestiging van nie-Westerse ideale – die strewe na 'n Afrika-Renaissance en Afrika-identiteit – beklemtoon, en dié van die hoofstroom-media op die libertynse model wat persvryheid, objektiwiteit en onafhanklikheid beklemtoon. Die verskillende modelle het verskillende verwagtinge gegenereer² oor watter roete die media moes volg om die optimale werking van die nuwe demokratiese projek wat die Suid-Afrikaanse samelewing onderneem het, te verwesenlik.

Hierdie soort debatte het nie die behoud van ou klasstrukture ondanks diversifisering en transformasie in media-eienaarskap en die opgang van “die ideologie van die mark” (Steenveld, 2004:110) wat elite-groepe bevoordeel, aangespreek nie. 'n Analise van die media wat dié kwessies aanspreek, sou val binne die kritiese perspektief waar die media nie, soos in die libertynse sin, bloot gesien word as 'n neutrale medium vir die geleiding van inligting nie (Steenveld, 2004: 92), maar as 'n instelling met verhoudings tot kapitaal wat die hoeveelheid en diversiteit van stemme wat hy kies om te akkommodeer, beïnvloed (Golding & Murdock, 1977:37).

Selfs met beide die WVK- en MRK-verhore wat 'n gulde geleentheid vir 'n grondige analise van die media gebied het, was die fokus bykans uitsluitlik op professioneel-etiese kwessies en hoe die media daarin faal of gefaal het om kohesie in die samelewing te bewerkstellig soos sy rol binne die funksionalistiese paradigma gestel word. Daarom dat die uiteindelijke verslag van die MRK die opleiding van joernaliste om hulle sensitief te maak teenoor rassistiese sentimente in beriggewing as die belangrikste aanbeveling voorgestel het (Berger, 2001:73).

As die huidige mediasituasie vanuit 'n liberale perspektief ontleed word, is daar baie positiewe aspekte omtrent die post-apartheidmedia: die Grondwet wat as 'n baken van liberaal-demokratiese ideale beskryf word (De Beer, 2003:108) verskans die reg op vryheid van spraak; hy het die voordeel van 'n vryemarkstelsel en daar is geen wetlike

² Die verandering van 'n staatsbeheerde mediasisteem na een van selfregulering het vir die media die verwagting van 'n liberale pers, vry van regeringsinmenging, geskep. Vir die regering was die nuutgevonde vryheid 'n produk van die bevrydingstryd en teen dié agtergrond was die verwagting dat die media 'n meer opbouende rol moes speel, verstaanbaar. Die uitsprake van die regering – by monde van oudpres. Nelson Mandela – het gesuggereer dat die media sy nuwe vryheid misbruik het: “The media uses the democratic order, brought about by the enormous sacrifices of our own people, as an instrument to protect the legacy of racism, graphically described by its own patterns of ownership, editorial control, value system and advertiser influence” (Mandela, 1997).

beperkings op sy waghondfunksie nie, wat as die belangrikste in die liberale tradisie beskou word (Curran, 2000: 121). Maar die bekommernis van kritici van die liberale konsensus oor die post-apartheidmedia (Steenveld, 1998; Steenveld, 2002; Duncan, 2003; Jacobs, 2003; Steenveld, 2004, Johnson & Jacobs, 2004) is dat die prentjie minder rooskleurig lyk wanneer die media volgens die kritiese perspektief ontleed word in terme van die mate waartoe hy burgerskap vir die hele spektrum van Suid-Afrikaners bevorder. Of mense 'n gevoel van sosiale insluiting en burgerskap ervaar al dan nie, word beïnvloed deur of hulle hulself en hul aspirasies in die verskeidenheid voorstellings in die hoofstroom-media sien én die geleentheid kry om dié voorstellings verder te ontwikkel (Golding & Murdock, 1989:183). Binne die liberale teorie het die mate waartoe die media 'n diversiteit van stemme en inligting insluit, weer sekere gevolge vir die openbare gespreksruimte en uiteindelik vir hoe doeltreffend die demokratiese politieke gemeenskap funksioneer (Curran, 2002:134).

Die argument van kritici soos Jacobs is dat die openbare gespreksruimte in Suid-Afrika selfs ná die aanvang van demokrasie basies onveranderd gebly het en dat dit dieselfde ongelykhede van toegang en mag weerspieël, wat hom tereg laat vra: "How good is the South African Media for democracy?" (Jacobs, 2004). Die doel is dus om 'n mediaperspektief te vind wat klasinvloede verreken en georiënteer is tot insluiting en deelname van die burgerlike samelewing.

'n Verdere probleem van die toepassing van die funksionalistiese paradigma in die Suid-Afrikaanse konteks is die tweeledigheid van die twee dominante normatiewe posisies waarmee die media se rol betwis word. Dit ignoreer 'n belangrike komponent, naamlik die gehoor of publiek, en verwoord bloot die verhouding tussen die media en die regering. Die meeste tradisionele normatiewe teorieë gaan mank aan hierdie tweeledigheid wat veroorsaak dat hulle baie beperkend is (Skjerdal, 1993). Die ontwikkelingsteorie beklemtoon samewerking en in die liberale teorie kenmerk spanning die verhouding tussen die media en die regering van die dag.

Verskeie pogings is aangewend om die polarisasie wat deur die modelle veroorsaak te oorkom deur onder andere 'n herdefiniëring van sekere perswaardes voor te stel (Fourie, 2002: 36); voor te stel die media maak gebruik van die unieke geleentheid wat Suid-Afrika met al sy kompleksiteite het om 'n innoverende oplossing aan die wêreld te bied deur die samesmelting van die individualisme van Westerse demokratiese ideale met die

kollektiewe humanisme van 'n Afrika-perspektief (De Beer, 2003:108) en maniere te vind vir die deurdagte Afrikanisering van normatiewe teorieë (Tomaselli, 2003:438).

Hierdie studie wil burgerlike joernalistiek, 'n bekende filosofie wat in die laat tagtigs in Amerika se hoofstroom-media begin is in 'n poging om die sinisme oor die media te besweer, voorstel³ as media-beskouing vir die Suid-Afrikaanse situasie omdat: i) dit ook binne die funksionalistiese paradigma val en as 'n korrektyf op die twee uiterste posisies soos verteenwoordig deur die libertynse en ontwikkelingsmodel kan dien; ii) dit gedryf word deur 'n gemeenskapsgerigte etiek (Carey, 1999:51) en as sulks die kollektiewe Afrika-humanisme waarna De Beer verwys, kan benut wat deur die liberale hoofstroom-media geïgnoreer word; en iii) dit in sy gebruik van nie-elite waardes (Fouhy, 1996), die potensiaal het tot insluiting⁴ (Rosen, 2002) en die huidige klas-oriëntasie van die hoofstroom-media daarmee aangespreek word. Die belang van só 'n inklusiewe benadering kan in die Suid-Afrikaanse situasie nie gering geskat word nie gegewe die behoefte na ander stemme, ander perspektiewe en ander diskoerse (Steenveld, 1998).

Die keuse van hierdie werkstuk is om, ondanks die tekortkominge van die funksionalisme wat vroeër uitgelig is, steeds dié paradigma as vertrekpunt te gebruik wanneer die toepassingswaarde van burgerlike joernalistiek ondersoek word. Die rede is dat burgerlike joernalistiek, soos ander normatiewe teorieë binne die funksionalistiese paradigma, 'n baie duidelike rol vir die pers voorsien. In die geval van burgerlike joernalistiek is dit om die burgerlike samelewing te betrek in die openbare gesprek. Dit probeer dus die tweeledigheid van tradisionele normatiewe teorieë oorkom deur nie net die verhouding tussen die media en regering te verwoord nie. Maar omdat dit ook nie-elite waardes gebruik en daarmee die struikelblok wat ekonomie en klas dikwels vir toelating tot openbare gespreksruimte is, verreken, kan dit beskou word as 'n middeweg tussen die funksionalisme en kritiese perspektief. Anders gestel: Dit is 'n media-beskouing binne die funksionalisme met kritiese invloede.

Die spesifieke navorsingsvraag van die werkstuk is of herberaming, 'n strategie van burgerlike joernalistiek, in die Suid-Afrikaanse konteks gebruik kan word as 'n manier tot insluiting van gemarginaliseerde groepe wat nie dié gevoel van sosiale insluiting en burgerskap ervaar nie weens die liberale konsensus van die post-apartheid media.

³ Hierdie moontlikheid is al deur verskeie teoretici voorgestel (Skjerdal, 2001; Froneman & Pretorius, 2000; Geertsema, 2003). Geertsema lewer die sterkste betoog vir 'n burgerlike joernalistieke model wat die soort ingrypende joernalistiek wat binne 'n transformerende konteks nodig is, fasiliteer.

⁴ Hier toon dit ooreenkomste met vredesjoernalistiek - die teenoorgestelde van oorlogsjoernalistiek - as 'n bemagtigingsjoernalistiek omdat dit 'n rol vir mense van buite die politieke elite in die openbare debat skep (www.trancend.org).

Van die skerpste kritiek op burgerlike joernalistiek is dat dit 'n swak filosofiese fundering het en te oop en vloeiend is (Howley, 2003:277). Maar juis omdat dit nie die rigiditeit van tradisionele mediateorieë het nie, is dit potensieel buigsaam genoeg vir 'n transformerende samelewing soos Suid-Afrika.

Die feit dat 'n herdefinieringspoging van die media se rol in die Suid-Afrikaanse konteks gekompliseer word deur die bogenoemde kwessies oor klas en identiteit (Wasserman, 2003:223) en hoe om die transformasie van die sosio-ekonomiese en politieke omgewing te verstaan (Jacobs, 2003:29) omdat dit die basis lê van watter verdere transformasie in alle redelikheid in die media en sosiale omgewing verwag kan word (Steenveld, 2002), voorspel 'n lang proses van voortdurende onderhandelings, betwistings en herevaluerings vir die media (en ook vir die breër Suid-Afrikaanse samelewing) om sy plek te vind in die demokratiese era. Die doel van die werkstuk is om by te dra tot hierdie proses.

1.2 Werkswyse

Wat duidelik gestel moet word, is dat burgerlike joernalistiek in die studie nie as 'n vorm van "ekstra"-joernalistiek gesien word wat net nuttig is in die benadering van gemarginaliseerde gemeenskappe nie. Met "ekstra"-joernalistiek word bedoel die joernalistiek soos toegepas deur *Die Burger* en *Rapport* wat onderskeidelik *MetroBurger* (voorheen bekend as *Burger Ekstra*) en *Rapport Ekstra* (nou bekend as *Kaap-Rapport*) gedurende die apartheidsjare gehad het as afsonderlike entiteite gerig op die Afrikaanse, bruin lesersmark⁵. Oor *Kaap-Rapport* bestaan die vraag nog steeds of die publikasie sy historiese kleurgebondenheid as 'n ekstra-publikasie heeltemal afgeskud het (Sien "Wit, bruin of net Afrikaans?", *Kaap-Rapport*, 5 Oktober 2003), maar val buite die ondersoekruimte van hierdie studie. Die doel is eerder om te kyk hoe werkbaar herberaming binne die hoofstroom-media is. In hierdie konteks verwys die term hoofstroom-media na 'n markgedrewe media met 'n groot trefwydte waarvan die fokus in 'n liberale funksionalistiese sin die behoud van konsensus in die samelewing is en wat definitiewe kommersiële oogmerke het. As sodanig kontrasteer dit met die alternatiewe

⁵ Vir 'n uitgebreide ondersoek oor die verskynsel van "Ekstras" vir bruin lesers in wit koerante gedurende die tagtigs, persepsies daaroor, hul groei en sommige se verval, sien Shaikh (1986).

media wat die status quo uitdaag en minder gemoeid is met ekonomiese oorwegings (Gitlin, 1980:145).

Die twee publikasies wat gekies is om herberaming te ondersoek, is *Cape Argus*, 'n Engelse dagblad, en *Kaap-Rapport*. Hulle is vergelykbaar omdat albei dieselfde lesersbasis en geografiese gebied dien: bruin lesers in die Wes-Kaap (AMPS, 2004). *Kaap-Rapport* is wel 'n bylaag in poniekoerantformaat tot die Sondagkoerant *Rapport* wat nasionaal versprei word, terwyl *Cape Argus* 'n volwaardige koerant is. Nietemin word *Kaap-Rapport* as illustrasie gebruik vanweë sy noue identifikasie met die gevestigde "moederpublikasie" en dié se fokus op liberale demokratiese ideale.

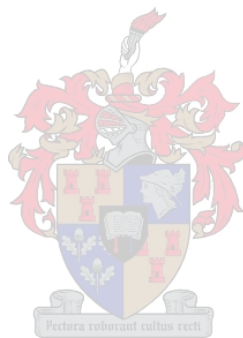
Die studie is grotendeels 'n normatiewe onderneming wat kyk na die ideale eerder as die eintlike rol van die pers. Fourie (2002:19) definieer dié tipe studie so:

This approach is value-based. The purpose is to provide cognitive maps for thinking about the relationship between the media and society and to raise professional consciousness.

Hoofstuk 2 kyk in meer diepte na die eise van die Suid-Afrikaanse media-situasie om 'n deeglike agtergrond te skep vir die bespreking van burgerlike joernalistiek as alternatief tot die liberale en ontwikkelingsteorie binne funksionalistiese paradigma waarmee die Suid-Afrikaanse media se rol oorwegend betwis word. Daar is reeds vlugtig verwys na die problematiek rondom die liberale etos van die post-apartheidmedia. Die kwessie word hier bespreek in terme van die invloed wat dit het op die vorming van 'n openbare besprekingsruimte (openbare sfeer). Die konsep word aangewend volgens Habermas se idee van die openbare sfeer (Calhoun, 1996: 1-48). In hoofstuk 3 sal die kernkonsepte in die navorsingsvraag, naamlik burgerlike joernalistiek en herberaming, gedefinieer word. Die uitgangspunt is dat burgerlike joernalistiek as gemeenskapsgeoriënteerde filosofie herberaming gebruik as 'n metode om politieke, kulturele en sosiale mag⁶ te versprei om sodoende insluiting te bewerk. Die hoofstuk sal ook kritiek op die benadering verreken. Waarteen gewaak moet word, is 'n onproblematiese "migrasie van teorie" vanuit 'n Westerse en Europese konteks na 'n Afrika-konteks (Shepperson & Tomaselli, 2002:409). Daarom moet die toepassing van burgerlike joernalistiek deur dieselfde kritiese lens beskou word. In hoofstuk 4 sal die projekte van die twee koerante gebruik word om die werkbaarheid al dan nie van so herberaming as strategie te illustreer. Die doel is nie om die twee publikasies met mekaar te vergelyk nie, maar riglyne te verskaf vir verdere

⁶ Met sosiale mag word eerder verwys na simboliese mag deurdat mense representasie kry. Dit sal nie noodwendig materiële mag insluit nie, maar kan wel aanleiding gee daartoe. Sien Curran (2002:237):

toepassing en moontlike probleme met die plaaslike toepassing van so 'n strategie te belig.

HOOFSTUK 2: Die Suid-Afrikaanse situasie

Hoewel die bespreking gedoen word vanuit 'n funksionalistiese paradigma en 'n soort oplossing in die vorm van burgerlike joernalistiek vanuit dieselfde perspektief ondersoek word, is dit nodig om kortliks te kyk na sekere ekonomiese aspekte omtrent die Suid-Afrikaanse situasie omdat dit bepaalde invloede vir die media het.

Binne die liberale teorie word die media gesien as dat dit moet bydra tot 'n nie-diskriminerende, demokratiese omgewing. Die feit dat hy werkzaam is in 'n omgewing van politieke gelykheid, maar 'n sosio-ekonomiese konteks met vele teenstrydighede – 'n Afrika-land met eerstewêreldmoontlikhede, maar 'n groot en steeds groeiende derdewêreldkomponent (De Beer, 2003:98), moet tog van belang wees omdat dit die waarde van die liberale demokrasie bevraagteken. Want "ultimately our democracies will be judged not simply by the adequacy of the ballot but rather by the quality of the lives of our citizens," (Kollapen, 2004).

Hierdie hoofstuk brei uit op die punt wat in hoofstuk 1 gemaak is, naamlik dat die volgehoue klas- en ekonomiese ongelykhede en die spesifieke manier waarop die media gekies het om daarop te reageer, nie gelei het tot die gediversifiseerde openbare sfeer⁷ waarop gehoop is nie. Dat die hoofstroom, liberale media armes met min of geen keuse in hul representasie in die media laat, is soos Jacobs (2002) sê geen nuwe insig nie, maar die doel van die bogenoemde is om die fondament te lê vir die oorweging van burgerlike joernalistiek as 'n manier om insluiting vir tans gemarginaliseerde gemeenskappe in Suid-Afrika te bewerkstellig. Vervolgens word gekyk na hoe die openbare sfeer post-apartheid daarna uitgesien het en hoe die ontvouende ekonomiese ongelykhede in Suid-Afrika die representasie van armes in die media voorgeskryf het.

2.1. Die post-apartheid media en die openbare sfeer

Voor die formele aanvang van demokrasie in 1994 het die (wit) hoofstroom-media 'n wit Suid-Afrika vir 'n wit publiek geskryf (Fourie, 2002:20). Die leefwêreld en aspirasies van wit Suid-Afrikaners is weerspieël asof dit al werklikheid was wat bestaan het. Die gevolg was 'n wit, eng openbare sfeer wat die bestaan van ander publieke misken het. Die Afrikaanse pers is allerweë gesien as die mondstuk van die Afrikaner-nasionalistiese regering terwyl die Engelse pers 'n liberale idee voorgestaan het, maar nie pertinent die rasgebaseerde ekonomiese diskriminasie veroordeel het nie. Tomaselli (2000:280) se

⁷ Hiermee word bedoel die konsepsuele ruimte tussen die regering en burgerlike samelewing waar kiritiese, openbare debatte gevoer word.

verklaring vir die ideologiese posisie van die Engelse pers is dat sy ekonomiese basis gesetel was in mynkapitaal en dat sy media-eienaars sodanige diskriminasie nodig gehad het om te floreer.

Die politieke transformasie van 'n outoritêre staat na 'n liberale demokrasie het ook vir die media sekere gevolge ingehou. Hy het beweeg van 'n staatsbeheerde sisteem wat geregleer is deur die repressiewe media-wette⁸ van die Afrikaner-nasionalistiese regering, na 'n sisteem van self-regulering⁹. Met die klem op self-regulering was die onus op die media om self die integriteit van die professie te herstel wat deur sy medewerking aan die apartheidsideologie afgebreek is.

Die stigting van professionele organisasies soos die Suid-Afrikaanse Redakteursforum (Sanef)¹⁰ in 1996, die ontwikkeling van etiese kodes deur individuele media-organisasies en die aanvaarding van die institusionele kodes van die Persombudsman vir die gedrukte media en die Uitsaaiklagtekommissie (UKK) vir die elektroniese media was daarom 'n belangrike stap om die publiek se vertroue te wen en sy rol as wag hond in die samelewing te legitimeer (Retief, 2002: 36; Deuze, 2004:8)¹¹.

Die tweede uitstaande aspek van die media se pogings om sy plek in 'n demokratiese omgewing te legitimeer, was ekonomiese herstrukturering¹². Dit het gemanifesteer in die verspreiding van eienaarskap deur die insluiting van swart aandeelhouding – soos die Naspersgroep se Welkom-skema in 1997 waarin nie-wit gemeenskappe uitgenooi is om aandele in die maatskappy te koop – en bemagtingsgroepe, die opbloeï van 'n verskeidenheid poniekoeranttitels vir die swart en bruin mark, regstellende aksie en die toekenning van beurse en internskappe aan swart en bruin studente.

Die geskiedkundige Johnnic-transaksie moet hier vermeld word. Die oorname van Johnnic – die industriële arm van Anglo-American se ontbondelde Johannesburg

⁸ Fourie (2002: 22-26) verskaf 'n bondige oorsig van dié deel van Suid-Afrika se mediageskiedenis tot 1994 gebaseer op Hachten en Giffard se *Total Onslaught: the South African press under attack* (1984) en Abel se *Politics by other means: law in the struggle against apartheid, 1980-1994* (1995).

⁹ Dié proses en die invloed daarvan op die joernalistieke professie, word in detail beskryf deur Oosthuizen (2002:81-121). Die vernaamste gevolge van die nuwe wetlike raamwerk waarbinne die media sou werk, was die skapping van repressiewe media-wette, 'n nuwe Grondwet en Verklaring van Regte waarin vryheid van spraak verskans is.

¹⁰ Sanef is 'n vrywillige forum van senior joernaliste, redakteurs en media-instrukteurs. Die organisasie beskryf die beweegrede vir sy ontstaan so: "Delegates decided to unite in a new organisation that recognised past injustices in the media and committed itself to a programme of action to overcome them, as well as defending and promoting media freedom and independence" (www.sanef.org.za).

¹¹ Hallin (1985) sê in Rosen (1991:270): "Professionalization transforms the nature of political discourse. It narrows the discussions to questions of technique and effectiveness that can be approached with detached realism." Dit is 'n faktor wat in gedagte gehou moet word by die positiewe funksionalistiese ontleding van die media.

¹² Daar was 'n verskil in die tempo, aard en omvang van ekonomiese transformasie tussen die gedrukte media wat privaat besit word en die openbare media by name die SABC. Laasgenoemde was onder groter druk van die regering om te transformeer terwyl die gedrukte media toegelaat is om deur die mark geregleer te word (Jacobs, 1999:2). Vir 'n bespreking van transformasie in eienaarskapstrukture sien Teer-Tomaselli & Tomaselli (2001) en Berger (2001).

Consolidated Investments deur die National Empowerment Consortium (NEC), het daartoe gelei dat swart kapitaal binne twee jaar ná die verkiesing, 10% van die Johannesburgse Effektebeurs beheer het. Die belang daarvan vir media-transformasie was dat Johnnic beide direkte en indirekte aandele in groot mediamaatskappy soos byvoorbeeld Times Media Limited gehad het wat voorheen uitsluitlik onder wit eienaarskap gestaan het (Tomaselli, 2001:132).

Maar transformasie moet volgens Steenveld ook transformasie in gehore of marksegmente behels, nie net ekonomiese herstrukturering. Sy sê hieroor: "The questions about media 'transformation' focus on the extent to which the media also promote the same sense of belonging and inclusion in those without spending power – but who are (or should be) valued as citizens" (Steenveld, 2002:68). Dit was dus redelik om te verwag dat die post-apartheid liberale media binne hierdie diskoers van transformasie moes ruimte maak vir diegene wat hy voorheen uitgesluit het.

In Suid-Afrika het die destabilisering van die rasgedrewe ekonomiese basis van die media daarop uitgeloop dat (i) die media, minstens in struktuur, van kleur verander het; (ii) mediamaatskappye nou vry was van die druk om ideologiese kant te kies soos in die apartheidheidsjare; (iii) kon begin met wat genoem kan word die "natuurlike funksie" van media in 'n demokrasie naamlik om as waghond van die samelewing op te tree (Tomaselli, 2000:279) en (iv) hy ook vry was om wins as 'n prioriteit op die agenda te plaas, want vanuit 'n funksionalistiese paradigma was die strukturele transformasie genoeg om die media-omgewing te normaliseer en die ongelykhede van die verlede aan te spreek. Slegs 'n vrye mark, waarvan hy nou gebruik het, sou die pluraliteit van opinies inherent aan die sukses van demokratiese projekte, bevorder (Garnham, 1992:363).

Die politieke-kritiese evaluasie van die strukturele verandering in die media as onvoldende (Tomaselli, 2000:287) moet gesien word binne die konteks van breër makro-ekonomiese veranderings waarvan die grense reeds voor die demokratiese verkiesing in onderhandelings deur 'n elite bepaal is (Jacbos, 2003:37-38). Die gevolg was volgens Tomaselli (2000:287):

A rationalised public sphere, organized by private, profit-driven organisations and subordinate to the principles of profit-maximization, (which) remained largely closed to wider public participation . . . under the control of 'property owning private people' whose new-found autonomy is rooted in the sphere of commodity exchange.

Volgens die politieke ekonoom prof. Sampie Terreblanche (Vermaak, 2002) het die korporatiewe sektor, waarvan die media ook deel is en daarom voordeel sou trek, die ANC oortuig van 'n neo-liberale globale ekonomiese benadering¹³ met geen werklike beleid vir armoedeverligting nie. Gevolglik het die sisteem van ongelyke ekonomiese magsverdelings volgens hom voortgeduur in post-apartheid Suid-Afrika volgens die teoretici van die kritiese perspektief. Steenveld (2002) stel dit dat dit onredelik is van die regering om nou die media te beskuldig van elitisme as hy self die ekonomiese basis help skep het wat dié situasie bevorder.

2.2. "Uncovering two nations"

Binne so 'n omgewing waar diegene met minder mag (die armes) steeds baklei om gehoor te word (Steenveld, 2002:60 – 70) word die liberale media se aanspraak dat hy die reg het om "die publiek" in te lig, geproblematiseer, want wie is sy publiek? In wie se openbare belang tree hy op? Watter openbare opinie bevorder hy?

Matatha Tsedu, voormalige voorsitter van Sanef en voormalige redakteur van *The Sunday Times*, se beskouing van die Suid-Afrikaanse samelewing as verdeel in "twee publieke" is hierby ter sprake.

Tsedu noted that there are essentially two publics that can be identified: one well organised, which understands its own interests and knows how to push it, and the other consisting of 'the silent ones' and whose interests are therefore marginalised by virtue of their silence. He asks: 'In our service of this public interest, which of these two . . . are we serving?' (Duncan, 2003).

Terreblanche maak dieselfde punt met sy konsep van 'n "two-world nation"¹⁴ (Vermaak, 2002). Die ekonomiese teenstrydighede van die Suid-Afrikaanse konteks behoort vir die media 'n rede tot kommer te wees, want dit beteken dat hy weens sy ekonomiese basis nie net die pleidooi van die armes misken nie (Duncan, 2003), maar die pleidooi van die grootste gedeelte van die bevolking wat sy waarde as 'n sosiale en politieke hulpbron – die rede waarop hy sy aandrang op vryheid van spraak en onafhanklikheid baseer – soos Tuchman (1978:156,176) daarna verwys, onder verdenking plaas. Dié dilemma van 'n

¹³ Salie de Swardt, toe nog besturende direkteur van Media24, merk by die direksie-jaareindfunksie in 2003 op dat die maatskappy homself gelukkig kan ag om 'n regering aan bewind te hê wat die waarde van 'n vryemarkstelsel insien.

¹⁴ Terreblanche se "two world nation" bestaan uit 'n ryk, veelrassige, eerstewêreldenklawe van wie 5 miljoen wit en 10 miljoen swart is, en 'n sosio-ekonomiese magtelose groep op die derdewêreldperiferie bestaande uit 23 miljoen mense, die meeste van hulle swart. Die oorblywende vier miljoen Suid-Afrikaners bevind hulle tussen dié twee pole (Vermaak, 2002).

pers wat 'n sinvolle bydrae wil lewer, maar gebonde is aan 'n markgedrewe ekonomie, word toenemend die onderwerp van debatvoering tussen media-eienaars en akademici in Suid-Afrika (Harber, 2002; Berger, 2004 ¹⁵).

Dit is veral kommerwekkend gegewe die verlies van die alternatiewe pers aan die openbare sfeer weens die opskorting van finansiering, wat die hoofstroommedia-organisasies se dominansie as verspreiders van inligting binne die openbare sfeer gekonsolideer (Jordan, 2004) het. Die rasionaal hieragter was dat die alternatiewe pers, soos 'n aktiewe burgerlike samelewing¹⁶ sy doel uitgedien het in die apartheidstryd.

Maar Haffajee (2003) se waarkuwing teen 'n oordrewe pessimisme van linksgesindes oor die "onvoltooide vryheid" waarin daar nog gebou word aan die kondisies vir insluiting van alle voorheen benadeeldes, hou ook 'n les vir die media in. Dit sal baie maklik vir die media wees om op die lawaaiwa oor die regering se teleurstelling van die armes te klim en nie te kyk na wat hy self doen en nie doen om diesulkes 'n behoorlike plek in die openbare gespreksruimte te gee nie.

2.3. Die representasie van gemarginaliseerde gemeenskappe

Die mees merkbare wyse waarin laerinkomstegroepe representasie in die media gevind het sedert die transformasie na 'n liberale sisteem van self-regulering, was in die opbloeit van poniekoerante. Dié ontwikkeling kan vanuit 'n liberale pluralistiese perspektief gesien word as 'n respons om die pluraliteit van opinies te akkomodeer. Enersyds verskuif dit die grense van wat as die politieke sfeer beskou word en bied dit goedkoop, maklike toegang vir laer-inkomste groepe tot dié sfeer (Steenveld, 2002:69).

Die publikasies posisioneer hulself as "publikasies vir die mense". Volgens die *Daily Sun*, die grootste poniekoerant in Suid-Afrika met 'n daaglikse oplaag van meer as 301 000 (www.media24.com) word 90% van die storie-idees verkry uit lesersbriewe. Die koerant word dus as't ware deur die mense geskryf. Dit werk eenvoudig so: "If you're not part of the working class, the *Sun's* editors won't care" (Rossouw, 2004).

Krities beskou, kan dit ook geïnterpreteer word as 'n kommersiële skuif van media-organisasies om enersyds dié mark te absorbeer en andersyds die druk van sy

¹⁵ Die hoof- uitvoerende beampte van die *M&G*, Trevor Ncube, het by geleentheid gesê joernaliste neem verkeerdelik aan dat koerante verskil van lekkers en Coca-Cola. "Being in business is about defending the bottom line" (Berger, 2004).

¹⁶ Johnson (2003: 232) wys op die stryd van die burgerlike samelewing om sy plek te vind omdat protes en massa-aksie skynbaar net 'n oorgangsmaatreël was en in die nuwe bedeling waar mag gesentraliseer is, as onnodig en selfs subversief beskou word.

hoofstroom-publikasies te verlig om vir hierdie groepe te voorsien. Sonder om te veel aannames hieroor te maak, is dit merkwaardig dat bykans al die poniekoerante in dié jong mark behoort tot die stal van gevestigde mediaorganisasies en/of verbintenisse het met gevestigde publikasies. Byvoorbeeld: *Daily Sun* en *Kaapse Son* behoort aan Media24 en laasgenoemde het met sy konsepsualiseringsfase steun van die Kaapse dagblad *Die Burger* gekry. Alhoewel die poniekoerante dus voorgehou word as “publikasies vir die mense” is die nie werklik gemeenskapsmedia nie in die sin dat hulle nie deur die gemeenskap besit en bestuur word nie.

Watter standpunt ookal ten opsigte hiervan ingeneem word, bly die vraag of dit blote inkomste-bronne is, en of dit werklik 'n politieke en sosiale hulpbron vir burgerskap kan wees (Steenveld, 2002: 72) en lesers kan help om sin te maak van hul veranderende wêreld. Die argument is ook dat lesers van die publikasies uiteindelik sal verintellektualiseer en sal migreer na ernstiger publikasies, maar dat die poniekoerante 'n belangrike intrepunt vorm. Die eintlike waarde van dié publikasies sal dus net met verloop van tyd bepaal kan word. Hierdie studie volstaan daarby dat dit tans by uitstek die medium is waartoe ekonomies gemarginaliseerde groepe toegang het en waarin hulle representasie kry.

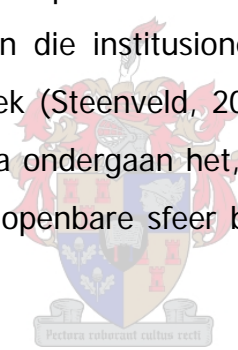
Hoewel dit 'n beperkte ondersoek was, verskaf Berger (2004) se bevindings van 'n ondersoek in samewerking met die Media-Monitoringsprojek na die media se dekking van armoede, 'n paar nuttige voorstelle van hoe om representasie van die armes in die media te bewerkstellig. Die studie het die volgende bevind:

- 'n Breër konsepsualisering van die probleem van armoede ontbreek omdat die konneksies tussen verwante armoede-stories nie gestel word nie, bv. gesondheid, grondkwessies, werkloosheid, staatsdienste, waterverskaffing, geldtekort ens.
- Die armoedekwessie is nie effektief met ander kwessies soos gender geïntegreer nie. Net 6% van die stories het 'n genderhoek gehad.
- Die stemme van armes was in 60% van die stories aanwesig, maar hierteenoor het 'n oorweldigende 90% van die bronne soos politici, sakelui, akademici en skenkerorganisasies, van buite die geledere van armes gekom.
- Een in elke vier stories het geïmpliseer dat die oplossing vir armoede onder die armes te vinde is. Die meeste van die stories het egter geen oplossing bevat van wie verantwoordelikheid moet neem vir die situasie nie en daarmee in Berger se opinie

dele van die burgerlike samelewing, sakeondernemings en die media vrygespreek van enige aandeel wat hulle daarin sou kon hê.

Berger maak 'n voorstel vir pro-aktiewe joernalistiek wat joernaliste dwing om armes as bronne te kry, weg te kom van eendimensionele "issue"-stories en 'n meer gebalanseerde perspektief op verantwoordelikheid wat samewerkingsverhoudings tussen die regering, sakeondernemings, die burgerlike samelewing en die armes sien. Sy perspektief doen nie afstand van die tradisionele waghondrol om korrupsie en ondoeltreffendheid wat armoede perpetueer uit te wys nie, maar sien dit as een van die breër funksies van die media binne die liberale perspektief. Maar die weerstand wat die professionele ideologie van joernaliste bied teen verandering, is geïllustreer in die kritiek wat *Cape Argus* se redakteur gekry het van sy personeel vir die "Good News Month"-projek (Harber, 2004) waarin die koerant vir een maand net goeie nuus op die voorblad gehad het.

Om op te som, het die behoud van die pers se ekonomiese basis en liberale etos met sy fokus op Westerse nuuswaardes en die institusionele praktyke van nuusorganisasies, hom na meer magtige groepe getrek (Steenveld, 2002:68). Met al die herstrukturering en professionalisering wat die media ondergaan het, het die uitsluiting van die oorgrote meerderheid van die bevolking die openbare sfeer baie meer verarm gelaat as waarop daar voor demokrasie gehoop is.

HOOFSTUK 3: Die filosofie van burgerlike joernalistiek

Die doel van hierdie hoofstuk is om burgerlike joernalistiek te kontekstualiseer as 'n kommunitaristiese benadering, enersyds om sterker teoretiese gronde te gee aan dié redelik nuwe benadering en andersyds om die kontrastering daarvan met die individualisme van die liberale benadering te fasiliteer. Binne die kommunitarisme is daar talle vertakings, maar die basiese ooreenkoms tussen eksponente hiervan (In MacIntyre, 1978; Taylor, 1985; Sandel, 1981; Walzer, 1983) is dat kommunitarisme beskou word as 'n respons op die tekortkominge van die liberale benadering (Graig, 1996:108) – 'n eienskap wat burgerlike joernalistiek hom ook toeëien.

Die prominensie wat burgerlike joernalistiek aan (her-)beraming (beraming staan bekend as "framing" in Engels) as 'n strategie gee, word verduidelik aan die hand van die verhouding wat beramingsteoretici stel tussen beraming en mag. Die term herberaming word hier ingestel om te verwys na beraming, maar soos burgerlike joernalistiek dit toepas. Reese (2001:7) definieer beraming as die manier waarop gebeure en kwessies georganiseer en geïnterpreteer word deur die media om dit wat ons as nuus ken, te produseer. Die argument is dat burgerlike joernalistiek beraming aanwend ten gunste van ander doelstellings as die individualistiese doelstellings van die Westerse, liberale joernalistieke tradisie – daarom 'herberaming'.

3.1. Burgerlike joernalistiek se gemeenskapsfokus

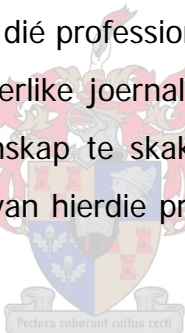
Burgerlike joernalistiek het begin as 'n eksperiment in "sosiale visualisering", wat Green soos aangehaal in Campbell (1999:xxvi) beskryf as die kapasiteit om 'n visie te hê van hoe gemeenskappe, skole en strate moet lyk. Die visie van burgerlike joernalistiek was die herlewing van 'n aktiewe, gesonde burgerlike gemeenskap en die omkeer van die sinisme van die Amerikaanse publiek (Howley, 2003:277).

Soos aangedui in hoofstuk 1 is 'n kernpunt van kritiek teen burgerlike joernalistiek sy teoretiese vloeibaarheid¹⁷ wat toegeskryf word aan die pragmatiese basis daarvan en die feit dat dit nog 'n projek in wording is (Rosen, 2002). Dit bemoeilik 'n duidelike definisie daarvan. Die beste manier om dit doen, is deur die beginsels wat hy voorstaan, naamlik: gemeenskapsverbintenisse, gesprekvoering en aksie.

- Gemeenskapsverbintenisse:

¹⁷ Die tendens is wel nou vir die formalisering van die beweging in 'n internasionale professionele organisasie (<http://www.kennesawsummit.kennesaw.edu/index.htm>) en die uitbreiding van die teoretiese basis daarvan (Glasser (red) 1999; Dillon, 1996).

Dit vra van joernaliste om hul identiteit binne die gemeenskap as lede van die gemeenskap te eien en nie te skuil agter 'n professionele ideologie nie. In die joernalistieke professie van Westerse demokrasieë het sekere idees en beskouings oor wat 'n ideale joernalistiek tipeer oor tyd, universeel neerslag gevind in wat beskryf kan word as 'n gedeelde professionele ideologie (Deuze, 2004:5). Joernaliste maak gebruik van hierdie professionele ideologie om hul posisie in die samelewing te legitimeer en ontleen hul identiteit hieraan. Die redenasie van media-praktisyns wat steun op so 'n konsensuele ideologie, sou dus iets kon wees soos: "In my kapasiteit as joernalis moet ek myself distansieer van die gemeenskap waaroor ek berig, omdat ideologiese waardes van my professie soos objektiwiteit en onafhanklikheid dit vereis." Die teenstrydigheid inherent hieraan is dat joernaliste hulself sien as waghonde van die status quo in die naam van die publiek, maar tog onbetrokke moet bly teenoor die einste mense wie hulle verteenwoordig (Deuze, 2002:6). Dié konsepte van objektiwiteit en onafhanklik is volgens Retief (2002) gemene delers in perskodes van die Suid-Afrikaanse media met sy liberale konsensus. Dit dui daarop dat dié professionele ideologie gelyk is aan die liberale benadering. In die konteks van burgerlike joernalistieke beteken vryheid van die pers ook die vryheid om met die gemeenskap te skakel en 'n verskil te maak. Burgerlike joernalistiek wyk dus in dié opsig af van hierdie professionele ideologie en as sulks van die liberale benadering.

- Gesprekvoering:

Dit wil 'n gespreksruimte skep en mense help om binne dié ruimte hul eie probleme te artikeleer én op te los – die fasiliterende rol van joernalistiek waarna Fourie (2002:276) verwys. 'n Euwel van die moderne joernalistiek was dat dit die standpunte van eksperts "vertaal" het vir die massas (Carey, 1997:245). Burgerlike joernalistiek nooi die publiek uit om deelnemers te word in die openbare gesprek en self hulle stemme te laat hoor. Hierdie akkommodering van 'n verskeidenheid stemme maak daarvan 'n egalitaristiese filosofie (Holbert & Zubric, 2000:58) wat in die benadering van dialoog en gesprekvoering, 'n belangrike demokratiese bydrae lewer (Campbell, 1999:xxviii).

- Aksie:

Die visie van 'n gesonde, burgerlike samelewing noop burgerlike joernalistiek om mense te posisioneer as medewerkers aan dié visie en nie as magtelose slagoffers binne die "siektemodel" van die burgerlike samelewing waarin net sy verval en agteruitgang beklemtoon word nie (Rosen, 2002). In die manier waarop hy nuus beraam (aanbied),

wil hy vir gemeenskappe moontlikhede om hulself te laat geld as aandeelhouders in die demokratiese projek oopskryf. Dit wil met ander woorde 'n filosofie wees wat bemagtig tot aksie daarin dat dit gemeenskappe se bevoegdheid om te reageer op nuus verskerp (Rosen, 2002) en 'n web van verhoudings tussen mense begin wat lei tot kollektiewe mag (Heikkilä & Kunelius, 2003). Die einddoel is die soort "formidabele burgers" waarna Curran (2002: 238) verwys. "People who are more informed and active participants in civil society are a much more formidable and less biddable force than those who are only 'active' at the level of consumption."

Hoewel Jay Rosen, Davis Merrit en Arthur Charity, wat as die drie vaders van die beweging beskou kan word (Howley, 2003:275) nooit pertinent kommunitarisme as filosofiese basis gebruik nie, toon dit 'n sterk affiniteit daarmee. In die kommunitaristiese wêreldbeskouing maak regte en vryhede net sin wanneer dit aangewend word tot voordeel van die geheel. Hier word die gemeenskap volgens Christians (1999:71) aksiomaties en ontologies voor die individu geplaas en het dit kontinuïteit bo die individu. Daarom word die betekenisvolheid van aksies gemeet aan die mate waartoe dit gemeenskapsvorming bewerk en bydra tot dié kontinuïteit (Christians, 1999:71). Geluk en ons begrip van ons eie identiteit is in 'n kommunitaristiese sin nie iets wat in isolasie tot wording kom nie, maar net groei uit die vestiging van sosiale bande en deelname. Burgerlike joernalistiek skakel met kommunitarisme in sy fokus op gemeenskapsvorming en die bevordering van die gemeenskaplike welstand.

Teen die agtergrond van die voorafgaande bespreking sou 'n definisie van burgerlike joernalistiek soos volg kon lui: Dit is 'n "ontvouende filosofie" met kommunitaristiese invloede wat bou op die beginsels van gemeenskapsverbintenisse, gesprekvoering en die bemagtiging van die gemeenskap tot aksie op hul sosiale wêreld. Die eis wat 'n mediatoepassing van kommunitarisme stel, is dat die media 'n transformatiewe rol in die burgerlike samelewing moet speel (Christians, Ferré & Fackler, 1993:89). "A revitalized citizenship shaped by community norms becomes the press's aim – not merely readers and audiences provided with data, but morally literate persons." Burgerlike joernalistiek sien homself as 'n alternatiewe vorm van joernalistiek wat dié uitdaging beantwoord, maar hierdie aanspraak staan nie onbetwis nie.

3.2 Kritiek op burgerlike joernalistiek

Kritici waarsku teen die gevaar van konformisme in burgerlike joernalistiek omdat die verdediging van die filosofie dikwels gedoen word net ter wille van liberale demokrasie want: "Public journalism envisions democracy as the participation of citizens in public dialogue and the press as instigator of such dialogue" (Peters, 1999: 99) Hierdie fokus op 'n uitsluitlik politieke doel beteken dat dit die kommersiële karakter van die media, mags- en klasstrukture en ongelykhede in die samelewing afskeep, wat die trefkrag van burgerlike joernalistiek as 'n filosofie van sosiale verandering ondermyn (Peters, 1999; Carey, 1999; Howley, 2003). Dit dien gevolglik net dien om die status quo te bevestig.

Dit strook egter met die posisionering daarvan binne die funksionalistiese paradigma waar konsensus tussen die samelewingstrukture belangrik is en elke struktuur sy deel moet doen om die ewewig te behou. Graig (1996:108) tref 'n onderskeid tussen verskillende kommunitaristiese benaderings op grond van wat hulle as die fokus van hul kritiek sien. Burgerlike joernalistiek se kritiek is gerig op die praktyke van die (media in die) liberale gemeenskap en nie die fundamentele aannames van die liberale gemeenskap en sy politieke teorieë nie.

Ondanks sy aandrang dat dit 'n progressiewe beweging is, het kritici gewys op die konserwatiewe, elitistiese aard van burgerlike joernalistiek omdat die bemagtiging van mense binne die filosofie deur 'n gesaghebbende elite (burgerlike joernaliste) bestuur word wat hy as eksperts van die openbare lewe beskou (Charity, 1995; Holbert & Zubric, 2000; Howley, 2003;).

Selfs in die lig van bogenoemde teensprake teen die optimisme van burgerlike joernalistiek as 'n filosofie van insluiting, regverdig die poging wat burgerlike joernalistiek aanwend om weg te tree van die individualistiese benadering van die liberalisme, steeds 'n ondersoek daarvan vir sy werkbaarheid binne die Suid-Afrikaanse konteks omdat dit hom nader bring aan 'n Afrika-etiek, soos dié van ubuntu¹⁸. Blankenberg (1999:43-44) verduidelik dit so:

Ubuntu, as a philosophy, has as a central premise that participation is the element of connection which unites different beings as beings . . . One's humanity can only be attained through how one relates to other people and the surrounding.

¹⁸ Hierdie konsep word breedvoerig deur Blankenberg (1999) en Christians (2004) ontgin as van toepassing op die media in Suid(er)-Afrika.

In 'n omgewing waar 'n oorwegend liberale media nog kwalik begin het om maniere vir insluiting van die armes te ontgin en waar daar verskeie ekonomiese beperkings is wat 'n radikale transformasie striem, is burgerlike joernalistiek met sy tekortkominge, dalk 'n redelike alternatief. Goeie joernalistiek soos dit oor tyd gedefinieer is as gewortel in die liberale benadering, lok lesers en is winsgewend (Shudson soos aangehaal in Tuchman, 1978:159). In 'n markgedrewe media-omgewing is daar geen beweegrede om hiervan af te wyk nie. Omdat burgerlike joernalistiek egter net die praktyke en nie die politieke fondament nie van die liberale samelewing kritiseer, is dit 'n soort kompromie tussen wat die mark vereis en wat gemeenskapsgeoriënteerde joernalistiek vereis. Daarom kan dit steeds beskou word as 'n moontlike alternatief tot die libertynse perspektief in Suid-Afrika.

3.3. Die metodes van burgerlike joernalistiek

Die metodes van 'n "ontvouende filosofie" soos burgerlike joernalistiek is noodwendig vaag en divers. Al vereis is dat dit 'n sterk gemeenskapsetos moet hê. Holbert en Zubric (2001:57) sê: "[N]o matter how it manifests itself, the basic practise of public journalism always requires instigating citizens to confront and solve problems." Media-praktisyns kan eksperimenteer met die vryheid wat hulle binne die konteks van burgerlike joernalistiek het om met die gemeenskap te identifiseer, soos gevallestudies illustreer wat Charity aanhaal (1995:34-37). Sommige van die metodes, soos meningspeilings, fokusgroepe met lesers, paneelbesprekings oor hoe sekere kwessies gedek word en 'n soort deur-tot-deur joernalistiek, mag dalk weens die arbeidsintensiewe aard daarvan nie haalbaar wees nie. Daarenteen is die metode van beraming waarna hierna studie kyk, iets wat pertinent met die nuusproduk te make het; iets wat joernaliste in elk geval elke dag doen.

Die ooreenkoms in gelese literatuur oor beramingsteorie is dat dit die beskouing van nuus as 'n spieël op die samelewing wat bloot die werklikheid reflekteer, betwis (Tuchman, 1978; Gitlin, 1980; Reese et. al., 2001). Nuus is nie ware kennis nie, maar eerder 'n ideologiese konstruk wat die institusionele praktyke en professionele waardes wat dit onderlê, reflekteer (Tuchman, 1978:216). Of, soos Durham (2001: 123-124) met

insigte ontleen aan McQuail (1987) dit sien, is nuus die resultaat van sistematiese onderhandelings tussen verskillende instellings oor betekenis.

Beramingsteoretici kyk krities na hoe die aard van nuusorganisasie, hul verhoudings met ander instellings en die professionele ideologie van joernaliste noodwendig sekere dominante raamwerke produseer wat individualistiese en materialistiese waardes dien, waardes wat McQuail (2002:276) sien as ingemessel in die Westerse samelewing en die Westerse media. Volgens Tuchman beperk hierdie dominante nuusrame politieke alternatiewe en die media se potensiaal om 'n uitgebreide sosiale en politieke hulpbron vir mense te wees (Tuchman, 1978: 156,176).

Burgerlike joernalistiek bied nie 'n oplossing vir Tuchman se dilemma van nuus as 'n ideologiese konstruk nie. Dit vra eerder vir wat Rosen noem "intellektuele eerlikheid" oor die waardes wat beramingsbesluite onderlê. En as 'n kommunitaristiese benadering vra dit dat dié waardes gemeenskapsgeoriënteerde waardes sal wees (Smith, 1997) plaas van die individualisme van die liberale benadering wat die dominante raamwerke onderlê.

Die verband wat beramingsteoretici stel tussen beraming en mag, dien as verduideliking vir hoekom burgerlike joernalistiek dit as so 'n integrale strategie beskou (Rosen, 2002). Gitlin se gebruik van die Gramsciaanse konsep van hegemonie om die media se beraming van studenteprotesbewegings in die 1960's in Amerika te ontleed, illustreer hoe die media sosiale dominansie reproduseer deur die gebruik van sekere nuusrame (Durham, 2001:127). Die media oefen mag uit deur beraming omdat hy met dié aksie die gronde vir openbare gespreksvoering definieer (Tankard, 2001:97); rolspelers in die gesprek identifiseer (Hertog & McLeod, 2001: 142); voorstel hoe ons daarop kan of behoort te reageer¹⁹ en ons begrip van die wêreld rig (Reese, 2001:10). Burgerlike joernalistiek neem kennis van die mag inherent in die beramingsaksie en die mag wat dit skep of weerhou deur wie/wat dit in- of uitsluit. Herberaming soos wat burgerlike joernalistiek dit toepas, het die volgende kenmerke:

- Dit sluit die agenda van die nie-elite in. Dit verbreed sy nuusfokus deur nie net aan politieke en regeringsverwante nuus prioriteit te gee nie, maar te kyk na dinge wat vir gewone mense wat nie deel van die elite is nie, belangrik is (Fouhy, 1996). "Because a wider lens can capture more territory and more detail, your readers and community have a truer, more accurate reflection of themselves"

¹⁹ Sien Tuchman (1978: 133 – 155) se bespreking van die media se beraming van die aktivistiese groepe as obskuur wat suggereer dat dit nie ernstig opgeneem hoef te word nie en lei tot hulle marginalisering.

(Guttman, 1997). As 'n kommunitaristiese benadering "it seeks the affirmation of ordinary experience" (Christians, 1999:72).

- Dit word gedryf deur ander waardes. In die individualistiese benadering: "[N]ews involves the novel event, not the underlying, enduring condition; the person, not the group; the visible conflict, not the deep consensus; the fact that 'advances the story', not the one that explains or enlarges it" (Gitlin, 1980:263). Herberaming beklemtoon al die teenoorgesteldes. Die gemeenskap moenie net vir die media interessant wees wanneer daar konflik en agteruitgang is nie. Dit veronderstel deurlopende belangstelling pleks van toevallige betrokkenheid en die verbreding van die media se verantwoordelikhede, want die fokus is nou die volgehoue instandhouding van die gemeenskap se welstand. Hierin toon dit respek vir die kontinuïteit van die gemeenskap.
- Omdat dit soek vir "...the fact that ... explains or enlarges (the story)" volg dit nie die konvensionele roete wanneer dit gekonfronteer word met komplekse situasies nie. Dit steun op genuanseerde verduidelikings eerder as die gebruik van dominante raamwerke soos die konflikmodel gewild in oorlogsjoernalistiek en die gebruik van binêre verdelings tussen goed of kwaad, reg of verkeerd.
- Dit wil bemagtig. In die dominante beramings word die oplos van gemeenskaplike probleme aan die politieke elite oorgelaat (Tuchman, 1978:141). Herberaming laat vaar die ou kategorieë soos die slagoffer-etiket en stel gewone burgers in die gesprek as mense wat ook kennis of ervaring het om by te dra tot die burgerlike samelewing.
- Dit verbreed die sosiale gespreksruimte. Curran sê (2002:237): "Which frameworks are included and excluded matter because over time it can affect collective opinion and, indirectly, the distribution of resources and life chances in society." Van die kritiek teen Habermas se konseptualisering van die openbare sfeer as 'n ruimte waar toegang tot inligting wat die openbare welstand affekteer, vryelik beskikbaar is en waar debatvoering plaasvind op gelyke voet sonder dominansie deur een groep, was dat hy nie die invloed van kwessies soos uitsluiting en beheer verreken nie (Curran, 2002: 233). Burgerlike joernalistiek spreek tot 'n mate deur die verspreiding van mag dié aspek aan. Vir die Suid-Afrikaanse post-apartheidmedia is die uitdaging om die wit openbare sfeer wat deur die apartheidsmedia in stand gehou is, uit te brei.

- Dit gebruik sosiale visualisering en fokus op toekomsmoontlikhede, nie net die tekortkominge van die hede nie. Volgens Tuchman (1978:139) word dinge wat nie waargeneem kan word en deur die sogenaamde “web van feitelikheid” vasgevang kan word nie, dikwels geïgnoreer as iets wat nie nuuswaardig is nie. 'n Visie van 'n gesonde burgerlike samelewing is nie tasbaar of waarneembaar is nie. Daarom dat die probleme van die huidige omgewing meer prominensie kry as oplossings. In herberaming word die hede beskryf, maar nie sonder om moontlikhede vir oplossing te gee nie. Om op te som, 'n laaste woord van Rosen (2002):

Done well, framing should support (. . .) public values, democratic values: (. . .) problem-solving; the values of inclusion, civic responsibility, cooperative and complimentary action; the values of caring for the community, taking charge of the future, (. . .) finally the value of hope, understood as a renewable resource.

As die rasionaal van Curran soos vooraf genoem, aanvaar word naamlik dat die in- of uitsluiting van sekere raamwerke oor tyd die verspreiding van hulpbronne en geleenthede in die samelewing bepaal, word die oorweging van só 'n metode soos herberaming belangrik want dit belooft om gemeenskappe anders te benader, hulle hulself anders te laat sien en anders in die openbare gespreksruimte voor te stel om uiteindelik 'n ander uitkoms aan armes te bied as die marginalisering wat die individualistiese, liberale benadering teweegbring. In teorie is dit goeie en groot beloftes wat in praktyk noodwendig met uitdagings gekonfronteer gaan word, veral gegewe die sterk liberale tradisie van die Westerse joernalistiek. Hieraan word in die volgende hoofstuk met behulp van praktiese voorbeelde aandag gegee.

HOOFSTUK 4

Die basiese argument tot dusver verloop soos volg: die funksionalistiese wyse waarop die media gereageer het op transformasie deur professionalisering en ekonomiese herstrukturering was, hoewel belangrike veranderinge, nie genoeg om kwessies van klas te verreken en hoe armes, die kwessies wat hulle lewens beïnvloed en die ruimtes waarin hulle 'n bestaan maak, deur die media beraam word nie. Die argument is verder dat die toepassing van 'n gemeenskapsgerigte benadering deur middel van herberaming is, behoort te lei tot 'n breër representasie van armes en hul behoeftes.

Die illustrasies wat vir bespreking gekies is, word nie voorgehou as perfekte voorbeelde van herberaming nie en voldoen nie noodwendig tegelykertyd aan al die kriteria van herberming nie soos uiteengesit in hoofstuk 3. Hierdie uiteensetting was die resultaat van die literatuurstudie vir hierdie werkstuk en 'n poging om die kenmerke van herberaming wat deur die filosofie van burgerlike joernalistiek geïmpliseer word, pertinent te lys. 'n Ander studie sal dalk met 'n meer volledige lys vorendag kom. Dit mag as onregverdig beskou word om die projekte te meet aan dié spesifieke kenmerke van burgerlike joernalistiek aangesien die publikasies hulle in die aanbod van dié projekte nie uitdruklik met die filosofie van burgerlike joernalistiek vereenselwig nie. Hier is dit egter belangrik om te onthou dat die teksmateriaal as voorbeelde dien en nie as 'n inhoudsanalise wat 'n hipotese moet bewys nie en dat daar met die bespreking geen waarde-oordeel oor die publikasie gemaak word nie.

Die doel is bloot om die voorbeelde te meet aan die kriteria van herberaming om moontlike slaggate in die toepassing daarvan uit te wys en die implikasies wat 'n suksesvolle of minder suksesvolle toepassing van die kriteria kan hê, ten einde voorstelle vir verbeterings te maak. Vir die doeleindes van leesbaarheid sal slegs die naam en nie die vereiste volledige bronverwysing met naam van berig, publikasie en datum, telkens in die bespreking vermeld word nadat dit die eerste keer genoem is nie.

4.1 *Cape Argus*

4.1.1. "Take back the streets"

Agtergrond

Die motivering vir die veldtog wat op 24 Maart 2003 begin is, was die dood van ses kinders in bende kruisvuur sedert begin Maart. Hieroor is wyd in die media berig en die

sentiment van die veldtog was om prominensie te gee aan enige pogings om strate weer "kinderveilig" te maak ("Take Back the Streets", *Cape Argus*, 24 Maart 2003). Die dood van die kinders het 'n emosionele agtergrond gevorm vir die positiewe beraming in die media van die besoek van regeringsamptenare aan "gang-infested"-gebiede op die Kaapse Vlakte ("Take back the Streets", *Cape Argus*, 13 April 2003) wat gesuggereer het dat dié gebiede weer hoog op die regering se prioriteitslys was.

As deel van die veldtog is 13 gebiede geïdentifiseer waar misdaad die strate "besit" het of besig was om dit oor te neem. Die veldtog was struktureel minder georganiseer as die Gangland (Pty) Ltd-reeks wat die koerant in Augustus daardie jaar geloods het. Dié projek word later bespreek. Die 13 "gevallestudies" soos die koerant daarna verwys het, het nie op 'n gereelde basis verskyn nie en berigte oor geweld en misdaad wat skynbaar lukraak onder die "Take back the Streets"-vaandel aangebied is, het ook sporadies verskyn sonder om die konneksies tussen die stories te vestig.

Dit het gewissel van berigte oor die arrestasie van individuele misdadigers tot groot polisieklompjagte. Die koerant het op 'n gereelde basis die telkaart van die jongste polisieoptrede opgedateer: "Sixty illegal firearms were confiscated and 13 people were arrested for various crimes in a pre-dawn raid in Bishop Lavis headed by Minister of Safety and Security Charles Nqakula" ("13 held, 60 guns taken in Bishop Lavis raid", *Cape Argus*, 2 April 2003).

Benewens gebiede soos Lavender Hill, Delft en Atlantis wat normaalweg as "gang-infested" in die media beraam word, is meer welgestelde gebiede soos Durbanville en Kampsbaai ook ingesluit by die reeks. Dit kan gesien word as 'n poging om 'n verenigde gemeenskap oor klasgrense te skep deur die bedreiging van misdaad as gedeelde probleem te identifiseer. Dit het egter net verdelings weens ekonomiese verskille herbevestig. Waar armoede, werkloosheid en oorbehuising as die vernaamste faktore vir misdaad in Lavender Hill, Atlantis, Delft en Mitchell's Plain geïdentifiseer is ("Hope flowers like a Lily", *Cape Argus*, 17 Junie 2003, "Lost City trying to rise up from ashes of hardship", *Cape Argus*, 18 Augustus 2003; "Working together for a safer home", *Cape Argus*, 10 November, 2003; "Where policing is everyone's business", *Cape Argus*, 8 September 2003), was misdaad in Durbanville, Seepunt en Kampsbaai klaarblyklik die gevolg van inwoners se nalatigheid en oorgerustheid oor die veiligheids- en versekeringmaatreëls wat hul ekonomiese welvaart hulle verleen ("Co-operation the key to stopping crime in its tracks", *Cape Argus*, 1 September 2003; "The battle is on for

return to the glory days", 13 Oktober 2003). Omdat die werkstuk fokus op herberaming van armer gemeenskappe word die gevallestudies oor Lavender Hill, Delft, Atlantis en Mitchell's Plain uitgesonder. Beriggewing oor polisieoptredes het geskiet volgens die gebeurtenisgedrewe nuuswaardes van die libertynse etiek en word daarom ook buite rekening gelaat in die bespreking.

a) Sosiale visualisering

Die titel van die veldtog suggereer dat dit 'n voorbeeld kan wees van die herberamingsbeginsel van sosiale visualisering. Vanuit 'n burgerlike joernalistieke oogpunt is die verwagting dus vir 'n toekomsgedrewe benadering wat fokus op oplossings en voorstelle om die visie van " 'n misdaadvrye omgewing" wat dié gemeenskappe vir hulself gestel het ("Hope flowers like a lily"), te bereik. Dit verskil dus van die liberale benadering wat net fokus op die waarneembare probleme van die hede. Die gevallestudies is aangebied as 'n soort gespreksforum waarin die gemeenskap en polisie as rolspelers geïdentifiseer is waar elkeen sy sienswyse van die probleem en voorstelle vir oplossings kon gee – "What the people say", "What the police say" en "The way forward". Lesers is ook ruimtelik georiënteer tot die gebied en bekend gestel aan sy probleme, demografie en aspirasies van inwoners onder die afdeling "The Area".

Dit is redelik om te aanvaar dat die koerant deur die reeks aan te bied, ingekoop het op die idee van 'n alternatiewe toekoms vir dié gemeenskappe – nie meer net beraam as slagoffers van misdaad – as die uitsiglose een wat gewoonlik in die media weergegee word. In "Hope flowers like a lily" reeks word die media juis deur 'n gemeenskapsleier gekritiseer vir sy negatiewe voorstelling van die area.

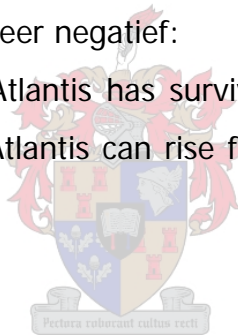
There are lots of positive things and successes that come out of here. It is time that the media reflects this.

Tog blyk dit dat die reeks binne 'n liberale perspektief van wat nuus en nuuswaardig is, nie die etikettering van "goed-voel"-stories sal oorbrug nie. Eerstens vanweë die metafore wat vir hulle gebruik word, soos byvoorbeeld in Lavender Hill "Hope flowers like a lily (in the mud)" en Atlantis " 'Lost city' trying to rise up from the ashes of hardship". Tweedens weens die narratief in die vier gekose gevallestudies: die tragiese lewensomstandighede is haas onoorkombaar, maar die gemeenskap sal oorwin as hulle saamstaan en die geïnstitusionele hulpbronne soos verteenwoordig deur die polisie

benut. Na Delft word verwys as 'n gebied waar die polisie gewikkel is in 'n "losing battle"; Atlantis, a "coloured homeland", is "notorious for social problems" en word gekarakteriseer deur "economic ills" en Mitchell's Plain word ook gekarakteriseer deur "social ills such as gansterism and a high unemployment rate . . . (which) conspire to give it a bad name".

Deur die analise op so 'n negatiewe basis te begin word die basis gelê vir die persepsie dat enige pogings om die sosiale en ekonomiese konteks te verander, heeltemal fataal is. Binne hierdie raamwerk blyk die pogings van die gemeenskap hoogstens as braaf of prysenswaardig getipeer te word. Die "lost city" Atlantis kan maar net probeer om weer uit te styg. Die gevaar is dus dat desnieteenstaande die goeie bedoelings agter die veldtog, dit dieselfde negatiewe, hopelose beeld van 'n gemeenskap wat onredbaar is, kan perpetueer. Ses maande later het die koerant byvoorbeeld in 'n ander soortgelyke gevallestudie/artikel oor Atlantis dielfde metafoor vir die area ingespan ("Atlantis, lost city of apartheid myth, tries to rise again", *Cape Argus*, 15 Februarie 2004), maar hierdie keer was die toekomsvoorspelling selfs meer negatief:

The resilient community of Atlantis has survived more than 30 years of hardship (. . .) But whether Atlantis can rise from the ashes of apartheid remains to be seen.

b) Respek vir die kontinuïteit van die gemeenskap

Volgens die gebeurtenisgedrewe nuuswaardes van die libertynse etiek soos vroeër in hoofstuk 3 aangehaal uit Gitlin (1980:263) het niks die beriggewing oor die gemeenskap "geregverdig" nie alhoewel die begin van die groter veldtog gemotiveer is deur dié soort nuuswaardes. Die gevallestudies beklemtoon dus die onderliggende kondisie van misdaad in die gemeenskap en nie die spesifieke kriminele insident nie. Pleks van 'n individualistiese fokus, kyk dit na gemeenskapsaksies teen misdaad. Interessant genoeg het die koerant op die dag dat 'n spesifieke gevallestudie behandel is, geen ander misdaadstories oor die gebied gedra nie.

Waar die gevallestudies wel te kort skiet is in hul fokus op ". . . the facts that explains the story, not the ones that will enhance it" (Gitlin, 1980:263). 'n Groot deel van die antwoord op die probleme van arm gemeenskappe word eenvoudig verduidelik as gesetel in die

gebrek aan samewerking met regeringstrukture." In "Hope flowers like a lily" sê 'n gemeenskapsleier:

People must stop mumbling and being so negative about the police who are there to help them. The more positive people become about working with the police, the better service delivery they'll get.

In dieselfde berig word 'n verslag van die Wes-Kaapse departement van gemeenskapsveiligheid aangehaal waarvolgens die gemeenskap se ontkenning van die teenwoordigheid van bendes in die gebied, die polisie se pogings om bendebedrywighede te bekamp noemenswaardig gekniehalter het. "Often it is the mother who shields her child from accusations of crime or delinquency." Die moeiliker storie oor die proses om onderlinge konsensus binne die gemeenskappe en die verskillende rolspelers te bou en die invloed van ekonomiese en sosiale strukture, word nie op uitgebrei nie. Dit lei met ander woorde nie tot 'n verdiepte insig van die gemeenskap soos wat herberaming ten doel stel nie. Armoedeverligting en werkskepping, die oplossings van strukturele probleme soos gebrek aan straatligte ("Working together for a safer home") en ontspanningsgeriewe ("Hope flowers like a lily") word wel genoem, maar in die 21 keer dat daar in die vier gevallestudies na oplossings verwys word, word samewerking met die polisie 13 keer as oplossing uitgesonder.

Gegewe die bogenoemde kritiek en gevaar dat die perpetuering van negatiewe voorstellings steeds in die gebruik van sosiale visualisering kan insluip, blyk dit dat die suksesvolle toepassing van herberaming deur meer as veldtogte en sensasionele slagspreuke gedryf moet word wat die uiterlike vertoon van 'n alternatiewe perspektief het. "Take back the Streets" het nietemin 'n belangrike doel gedien naamlik om dié gemeenskappe in die oog van die hoofstroom-media te hou.

Een belangrike gevolg van 'n oënskynlike onbenulligheid om die geografiese ruimte van elke gemeenskap te definieer, was dat dit lukrake opname van verskillende gebiede in een vae term, die Kaapse Vlakte, ontken het. In die hoofstroom-media is die Kaapse Vlakte dikwels gebruik om na alles te verwys wat arm en ver buite die welgestelde, ontwikkelde areas rondom Tafelberg en die middestad gestaan het, al het dit geen politieke verbintenis met die oorspronklike "Kaapse Vlakte" gehad nie²⁰. Die gevolg was 'n gesiglose grys massa, wat valslik voorgehou is as "a homogenous, coherent set of shared patterns of interactions" (Pillay soos aangehaal in Jacobs, 2002).

²⁰ Gesprek met Theresa Olivier, voormalige redakteur van TygerBurger, 'n bylaag tot die Kaapse dagblad, *Die Burger*.

c) Bemagtig: plaas gewone mense in die debat

Op die oog af is die veldtog 'n baie positiewe poging tot herberaming in soverre dit die gemeenskap as bemagtigdes in die debat wil stel wat hul omgewing terugeis van misdaad. Hulle speel nou 'n aktiewe rol wil speel eerder as om slagoffers te wees van misdaad -- "we want to take back our streets"; "We are not being paralyzed by the gangs and want to act as custodians of the area's development" ("Hope flowers like a lily"). Wat interessant is, is dat daar telkens van woordvoerders van gemeenskapsforums en nie-regeringsorganisasies gebruik gemaak is om te hoor wat "the people" sê. Byvoorbeeld in die gevallestudie oor Lavender Hill: "Llewellyn Jordaan, manager of the community development outreach programme for the New World Foundation said . . ."; en Mitchell's Plain: "Moerieda Hendricks, who chairs the community Policing Forum says. . .". Die gevaar blyk dus, soos Tuchman (1980:133-155) dit beskryf, dat nuus – selfs met herberaming – 'n transaksie tussen professionele joernaliste en 'n elite bly omdat aktivistiese organisasies hulself intern moet burokratiseer om toegang tot en representasie in die media te vergemaklik.

4.1.2. "Gangland (Pty) Ltd"

Agtergrond

Vanaf 4 tot 7 Augustus 2003 het die koerant 'n in-diepte artikelreeks oor die probleem van bendes op die Wes-Kaap onder bogenoemde titel gepubliseer. Die reeks was gebaseer op 'n navorsingsdokument van die Instituut vir Sekerheidstudies. Alhoewel die insigte in die reeks nie oorspronklik deur die koerant self gegenereer is nie, was die prominensie wat daaraan gegee is merkwaardig omdat dit 'n drastiese afwyking verteenwoordig het van die dominante manier waarmee dié kwessie in die media beraam is.

Elke dag is 'n volblad-koerantspasie daaraan gewy met 'n hoofberig en verskillende berigte onder dieselfde hoofopskrif as die hoofberig. Die hoofopskrif het die tema vir die dag reflekteer. Die temas wat onderskeidelik oor die vier dae behandel is, was: die oorvleueling tussen bendebedrywighede en die formele ekonomie ("When the underworld seeps into the mainstream", *Cape Argus*, 4 Augustus 2003); hoe die jeug deur bendes ingetrek word ("Hanging out with the bad guys", *Cape Argus*, 5 Augustus 2003); die komplekse verhouding tussen bendes en die gemeenskap ("Gangsterism provides . . . but it takes away more," *Cape Argus*, 6 Augustus) en die werklike waarde

van streng polisieoptrede om die probleem op te los ("Use of force unlikely to solve organised crime's Catch-22", *Cape Argus*, 7 Augustus 2003). Die koerant het ook op drie uit die vier dae voorbladberigte gedra wat met die veldtog verbind is ("Gangland (Pty) Ltd.", 4 Augustus 2003; "Tortured to death", 5 Augustus 2003; "Gangbuster. New police chief sets his sights on Mr. Bigs", 7 Augustus 2003).

a) Genuanseerde verduidelikings in ruil vir dominante raamwerke en binêre verdelings

Volgens die voorbladberig "Gangland (Pty) Ltd" op die dag dat die reeks geloods is, was die hoofdoel van die reeks om bendebedrywigheide te herberaam van 'n kriminele aktiwiteit na wat dit ook was: 'n winsgedrewe sake-onderneming. Want, sê die koerant se redakteur, Ivan Fynn, in "Thinking afresh about gangsterism" (*Cape Argus*, 7 Augustus): "We deceive ourselves if we think crime is purely a law and order issue (...) tackling it, is mostly an economic challenge." Die koerant het dus die waarde daarvan gesien om die kwessie te herberaam ten einde 'n ander respons op die probleem te ontlok wat hopelik meer doeltreffend sou wees.

Oor die vier dae het die reeks in die manier waarop hy na die bende-probleem verwys het, die konvensionele, simplistiese analise daarvan deur "politicians, top cops, journalists business people and taxpayers" ("When the underworld seeps into the mainstream"), uitgedaag. Onder volg 'n tematiese groepering van die dominante aannames oor bendebedrywigheide en hoe in die reeks daarvan afgewyk is. (Die artikels is nie kronologies ontleed nie want daar sou byvoorbeeld op verskillende plekke op meer as een dag uitgebrei word op dieselfde punt.)

- Bendebedrywigheide is "anti-social and loathsome and a social virus" versus die reeks se verduideliking reeds op dag een in "Gangland (Pty) Ltd" daarvan as "a core dimension of the community" wat werk verskaf aan sowat 120 000 mense in erg verarmde gemeenskappe wat hulle buite die formele ekonomie bevind.
- Gemeenskappe waar bendebedrywigheide voorkom is "onregeerbaar" en die mense wat vir bendes werk, openbaar afwykende gedrag versus die reeks se verwysing daarna as 'n gemeenskap -- "long neglected by the state and big business" -- se rasionele respons op 'n ekonomiese krisis ("Use of force unlikely to solve organised crime's Catch-22," 7 Augustus 2003). Die situasie kan dus nie meer in eenvoudige,

moralistiese terme ontleed word wat binêre verdelings tussen goed en kwaad tot gevolg het nie. Michael Morris skryf in dieselfde artikel: "The rational choice that ordinary people make in engaging with the underworld – to earn a living of some sorts, to feed their families – underlies the economic crisis of post-apartheid Cape Town that is probably not well understood by its more fortunate, better-off citizens."

- Ringkoppe in die kriminele bedryf word in die dominante raamwerk afgemaak as "tattooed, ruthless and reckless individuals who are by nature callous" ("When the underworld seeps into the mainstream") versus die reeks se verwysing na hulle as "sharp entrepreneurs" ("When the underworld seeps into the mainstream"); aan die stuur van 'n "multimillion-rand underworld economy which has become so sophisticated it operates along the lines of multinational corporations" ("Gangland (Pty) Ltd."). Hulle is nie net "Law-breakers, parasites, cruel men" nie, maar het ook komplekse verhoudings met die gemeenskap en 'n rol wat beskryf kan word as "governance from below (. . .) settling disputes, brokering peace between gangs, residents and local businesses (Gangsterism provides (. . .) but takes away more.). Dieselfde artikel belig nóg 'n ander dimensie van bendebase: hulle regeer nie net deur middel van vrees nie -- "philanthropy is another dimension of their influence". Onderhoude is gevoer met mense uit die gemeenskap om te bevestig hoe bendebase verskeie kerke, sportklubs en gemeenskapsorganisasies ondersteun ("Only the big churches profit from payouts", *Cape Argus*, 6 Augustus 2003; "Soccer matches attracts big bets", *Cape Argus*, 7 Augustus 2003). Die etiese implikasies van só 'n herberaming van kriminele figure word later weer aangeraak.
- Bendebedrywighede is "a fringe activity perpetrated by outsiders which can be easily separated from a legal society of good citizens" ("Gangland (Pty) Ltd) teenoor die reeks se toeligting van hoe dié ondergrondse ekonomie deel is van die hoofstroom-ekonomie deur beleggings in gevestigde sake-ondernemings en verbintenisse van die kriminele elite met wit konsultante, finansiële adviseurs en eksperts in die regsprofessie ("When the underworld seeps into the mainstream"). 'n Ekstreme interpretasie hiervan sou wees: as jy'n wit, middelklas inwoner van Kaapstad was wat petrol ingooi by 'n petrolstasie wat deur 'n bendebaas besit of gefinansier word, was jy deel van "Gangland (Pty) Ltd." Die ironie is dat bendegegeweld, dwelms, moord, verkragtings en algemene sosiale verval deur die

media sinoniem geword het met die lewe op die Kaapse Vlakte (Jacobs, 2002) – die “ander” donker kant van Kaapstad, “the darling of global tourism” (“When the underworld seeps into the mainstream”). Deur bendebedrywighede te herberaam as ’n ekonomie wat die hele Kaapstadse gemeenskap geïnfiltreer het, is dit geherposisioneer as almal in Kaapstad se probleem en is die geldigheid van ou “ons-hulle”-verdelings daarmee bevraagteken. Die bekende grafiese logo van Duiwelspiek, Tafelberg en Leeukop wat normaalweg geassosieer word met alles wat die goeie omtrent Kaapstad wil bemark - sy natuurskoon, die son, see en goeie lewe, sy gesogtheid as toeriste-attraksie - is byvoorbeeld gebruik as die logo vir die reeks om die punt te onderstreep dat Gangland (Pty) Ltd almal geraak het.

b) Respek vir die kontinuïteit van die gemeenskap

Volgens die kenmerke van herberaming toon die metode respek vir die kontinuïteit van die gemeenskap deur ander nuuswaardes te beklemtoon. Die sistematiese manier waarop “Gangland (Pty) Ltd” onder ’n daaglikse tema Kaapstad se bende-probleem ontleed het, het dit ’n soort “beginnersgids” gemaak om dié probleem te verstaan. Die hierargiese struktuur van die bedryf is uiteengesit, bendes en die kriminele elite wat eintlik die enigste mense is wat voordeel trek uit die bedryf, is geïdentifiseer en insig is gegee in die gedragskodes en rituele van straat- en tronkbendes.

Gangland (Pty) Ltd het oor die vier dae die raamwerk geword waarbinne ander stories wat met bendebedrywighede verband gehou het, aangebied is. Byvoorbeeld die moord op ’n voormalige 16-jarige bendelid (“Tortured to death”, *Cape Argus*, 5 Augustus) twee weke gelede, is op die voorblad aangebied. Die tema van die dag was “Hanging out with the bad Guys”. Op die volbladruimte wat daagliks vir die veldtog gebruik is, het berigte oor die invloed van bendelede as leiersfigure vir tieners, die betrokkenheid van dié tiener by bendes en sy dood gekontekstualiseer. “For many Cape Town teenagers the vicious gangs of the Cape represent their true families,” (“When life is bleak, a gun is a beacon” “Gangland (Pty) Ltd, 5 Augustus 2003). Die koerant het nie oor die gebeurlikheid van sy moord twee weke gelede berig nie. Om dit twee weke later so te beraam al was daar waarskynlik tussen-in baie ander soortgelyke moorde – met verwysing na “Children in the line of fire,” (*Cape Argus*, 5 Augustus 2003), wyk af van

die tydsgebondenheid wat die liberale benadering aan gebeurtenisse heg om op die nuusagenda te kom. Gangland (Pty) Ltd het dus 'n kognitiewe kaart aan lesers verskaf waarmee die losstaande gebeurlikhede waaroor daagliks berig is soos dit nuusstatus verkry het, met mekaar gekonnekteer kon word.

Dit het ook 'n ander, breër gemeenskap in die lewe geroep. Heikkilä en Kunelius (2002) sê, met verwysing na Dewey, die identifisering van 'n probleem lei tot die totstandkoming van 'n gemeenskap wat hulself met die probleem vereenselwig en daarop moet reageer. Deur die bendesindustrie te posisioneer as 'n probleem wat strek óór die skerp klasverdelings van Kaapstad, het dit 'n oproep gedoen aan 'n breër gemeenskap.

c) Verbreding van die openbare gespreksruimte

Dit het ook deur ander perspektiewe in te sluit wat afwyk van die dominante raamwerk soos vooraf uiteengesit is, die openbare gespreksruimte rondom die kwessie aansienlik uitgebrei en 'n simplistiese ontleding van die probleem ontsetel. Een van die vernaamste gevolge hiervan, is die invloed wat dit het op wat as 'n logiese respons op die probleem gesien word. Bendedrywighede as 'n industrie wat honderde duisende arm families ondersteun, beteken dat sterker, meer aggressiewe optrede van wetstoepassers inderdaad net 'n klein deel van die antwoord is ("Use of force unlikely to solve organised crime's Catch-22").

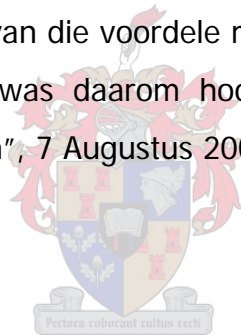
Dit sou beteken dat daar kritiese vrae te gevra moes word wanneer die volgende noodplan aangekondig word om bende-geweld hok te slaan, pleks daarvan om 'n uitsluitlik positiewe beraming te gee aan die ontplooiing van meer weermag- en polisieledes wat i) moet gerusstel dat die owerheid die probleem aanspreek, maar ii) weer eens die weg baan vir die redusering van die probleem tot 'n konflikmodel: die goeie wat moet baklei teen die slegte. Die gebruik van dié model, blyk moeilik te wees om te verloor as gekyk word na die twee berigte oor polisieoptredes in die twee weke voordat die projek geloods is.

Die sukses van polisieoptredes word dikwels beraam in terme van hoeveel arrestasies gemaak het. Die een berig was dan ook só 'n "telkaart" ("Tswikila arrests count up to 8

489", *Cape Argus*, 25 Julie 2003). Die ander berig het weer die goed versus sleg verdeling geaktiveer. "The feared Sexy Boys gang, which ruled Belhar by terror for years, appears to have been destroyed by the forces of law" ("Cops crush gangs reign", *Cape Argus*, 28 Julie 2003). Ook tydens die Gangland (Pty) Ltd reeks is die aanstelling van die nuwe provinsiale polisiehoof beraam binne die konflikmodel deur die gebruik van die opskrif: "Gangbuster".

'n Belangrike punt wat herhaaldelik in die reeks, maar veral onder die tema oor hoe om die probleem op te los, gemaak is, was dat hierdie kriminele ekonomiese bedryf 'n vakuum vul wat deur die regering gelaat is: "Poor areas of the city, long neglected by the state and big business, have learned to survive on their own with organised crime providing various kinds of local "governance" and jobs" ("Use of force unlikely to solve organised crime's Catch-22").

Die grootste uitdaging vir Kaapstad, waarna die reeks verwys as "a divided city" ("When the underworld seeps into the mainstream" met skerp verdelings tussen ryk en arm, was ekonomiese ontwikkeling waarvan die voordele meer eweredig versprei moes word. Die aanspreek van die probleem was daarom hoofsaaklik "an economic challenge" ("Thinking afresh about gangsterism", 7 Augustus 2003).

4.1.2.1. Lesse toegepas uit Gangland (Pty) Ltd.: beriggewing oor die dood van voormalige bendebaas Colin Stanfield 'n jaar later.

Die feit dat die koerant die verslag so wyd gepubliseer het, sou geïnterpreteer kon word as dat hy self lesse vir die toekomstige dekking van die probleem daaruit sou neem benewens die dieper begrip van die probleem wat dit aan sy lesers gegee het. Die toets hiervoor het meer as 'n jaar later gekom toe hy oor die dood van een van die groot kriminele base in die Wes-Kaap, Colin Stanfield, moes berig. Stanfield, leier van die bende The Firm, wat besig was om tronkstraf van ses jaar weens belastingontduiking uit te dien, het aan longkanker gesterf nadat hy op parool om mediese redes vrygelaat is. Die hoofopskrifte het die teenstrydighede rondom Stanfield en die kriminele bedryf waarvan hy deel was, belig: "Poor salute Hero – as cops cross big name off their list", "Poor fear life after Stanfield" en "Popularity of crime figure shows complexity of Cape gangland" (*Cape Argus*, 4 Oktober, 2004). Die koerant was relatief stil oor Stanfield se

donker, kriminele verlede en het eerder gefokus op wat hy binne die gemeenskap beteken het. Die beelde wat beriggewing gedomineer het, was emosionele oomblikke wat Stanfield se konneksie met die gemeenskap gedokumenteer het: mense wat kwaad tydens sy verhoor buite die hof betoog het, vroue en kinders wat hom omhels voordat hy sy vonnis begin uitdien het en kinders wat kerse aansteek by sy begrafnisdiens.

Dit is inderdaad moeilike etiese terrein waarop die koerant hier beweeg omdat hierdie soort beraming van Stanfield nie net as bendelid nie, maar as filantroop en gerespekteerde gemeenskapsleier, verkeerdelik as 'n ophemeling van hom beskou kan word alhoewel dit binne burgerlike joernalistiek net die beginsel volg om af te wyk van die dominante raamwerke en die openbare gespreksruimte verbreed.

Een manier om dit te benader, is om met inagneming van 'n figuur soos Stanfield se kriminaliteit, te kyk hoe die gemeenskap hom ervaar want dít gee insae aan wat die substantiewe behoeftes van die gemeenskap is. Dit belig ook waarteen regeringsbeleid sal moet kompeteer om enige soort legitimiteit by die gemeenskap te wen. Die ironie is dus dat 'n kontroversiële figuur soos Stanfield die intreepunt geword het vir 'n verarmde gemeenskap en hul behoeftes in die hoofstroom-media.

4.1.3. Ter stawing: Opsomming oor media se dekking van vloede: 6 tot 20 Augustus 2004

Die volgende opsomming oor drie Kaapse dagblaaie, *Die Burger*, *Cape Time* en *Cape Argus*, se dekking van die fratsvloed wat die Kaap op 5 Augustus 2004 getref het, word by die hoof-illustrasies vir die werkstuk ingevoeg ter stawing van hoe 'n persoon of geleentheid wat volgens die Westerse libertynse etiek as nuuswaardig beskou word, soms gebruik word om die tydelike insluiting van gemarginaliseerde groepe in die "world of citizens" te rasionaliseer. Jacobs (2002) het hierdie tendens al in diepte geanaliseer met verwysing na mediadekking van die tornado wat in 1999 verwoesting op veral die Kaapse Vlakte gesaai het. Volgens hom is die gevolge van sodanige insluiting dat die kwessies wat mense se lewens affekteer net prominensie het solank die gebeurtenisgedrewe nuuswaardigheid hou. Wanneer die "novel event" soos Gitlin daarna verwys – in dié geval die tornado – verby is, word die "underlying condition" –

dus gemeenskapskwessies soos voldoende behuising en regeringsbeleid -- vir eers in die media en oënskynlik op die politieke agenda, agteruit geskuif.

Die opmerkings van 'n leser op die *Cape Argus*-brieweblad belig dié voorspelbare patroon in media-dekking:

Here in Cape Town we have two moments of truth every year. During the rest of the year we delude ourselves that we are living in an earthly paradise. The first moment . . . of truth comes every summer, when the south easter blows, and candles or lamps . . . fall over and hundreds and sometimes thousands of people loose their homes. Fire engines stand helplessly by because there are no roads to the source of the blaze. We all say: 'How awful, that people have to live like that.' Then a bomb goes off in the Middle East and distracts our attention.

The second moment of truth comes in winter when heavy rains flood hundreds of homes . . . We all say: 'How terrible to have to live like that.'

Then we lose a rugby game and our attention is distracted. ("We must face twin truths", *Cape Argus*, 10 Augustus 2004).

Mediadekking van die vloed wat die Kaap op Donderdag 5 Augustus 2004 getref het, het ook so verloop. Op een dag het meer as dubbel die verwagte reënval binne ses uur en sewe-en-veertig minute geval. Die "fratsvloed" soos weerkennerers daarna verwys het, het gekom in 'n tydperk dat Kaapstad in die greep was van een van die erge droogtes was wat die stad elke tien jaar getref het en owerhede sou die volgende dag streng waterbeperkingsmaatreëls aankondig ("6hrs:47min", *Cape Times*, 6 Augustus 2004). Die plakkerbuurte op die Kaapse Vlakte is die swaarste getref. Meer as 15 000 mense is dakloos gelaat en tydelik na gemeenskapsale en kerke verskuif ("Flood relief for 15 000", *Cape Time*, 7 Augustus 2004).

Die beriggewing oor die vloed kan losweg in drie fases verdeel word: (i) eers is berig oor die onmiddellike chaos en reddingspogings ("En toe kom die reën", *Die Burger*, 6 Augustus; "Scramble to save cars as flood hits River Club", "Door-to-door rescue in flooded shackland", *Cape Time*, 6 Augustus"; "Stand by for more rain woe", *Cape Argus*, 6 Augustus); (ii) daarna noodleningsaksies en 'n bestekopname van die skade ("Flood relief centre swamped", *Cape Times*, 10 Augustus; "Damage claims surge", *Cape Argus*, 11 Augustus"); en laastens (iii) die nuwe beleidsbesluite om die probleem op te los ("Radical plan for housing to go before parliament", *Cape Times*, 17 Augustus

2003; "N2 shacks soon a thing of the past", *Cape Times*, 19 Augustus 2003). Tussen die tweede en derde fase was daar 'n verslapping in fokus waar daar niks oor die vloed verskyn het nie, of oor ander verwante kwessies berig is – in dié geval oor die effek wat die vloed op waterbeperkings gehad het.

Die drie koerante het nie gelyktydig deur dié fases beweeg nie. Terwyl die *Cape Argus* byvoorbeeld nog tot en met " `UDM' flood victims 'turned away' at hall" op 12 Augustus elke dag van sy verskyning berigte gedra het wat direk met die gemeenskappe wat deur die vloed geaffekteer is, verband gehou het, het die res van die *Die Burger* se beriggewing oor die vloed reeds op 8 Augustus na ander kwessies verskuif ("Geen reën val vir res van week in Kaap", 8 Augustus; "Reën het Kapenaars dalk tog van waterbeperkings gered", 9 Augustus; "Waterwese loop oor ná nuus oor Wes-Kaap damvlakke", 12 Augustus 2003).

Die media se primêre belangstelling was by die vloed as natuurramp – volgens die liberale perspektief – pleks om dit te sien as 'n gebeurtenis waarvan die graad van verwoesting deur voldoende dienslewering en beleidsbesluite beperk kon word. Dit kan daaruit afgelei word dat uit die altesaam 29 berigte oor die vloed, 26 rondom die eerste twee fases gekonsentreer was en net 3 na voorgestelde regeringsbeleid om die probleem op te los, verwys het. Dit het nie in ag geneem dat "natural disasters occur when most of us, particularly the poor, are not prepared for them," ("Hundreds sheltered as big mop-up begins", *Cape Argus*, 20 Augustus 2002).

En nie een van die koerante het krities gekyk na die regering se plan om eers behuisingsontwikkeling langs die N2-lughawepad te doen ten einde die eerste indruk wat besoekers van Kaapstad kry te versag nie. Die gebied is as 'n prioriteit van die regering uitgesonder ("Plakkers langs N2 se behuisingsnood geniet voorkeur op kabinetsvlak", *Die Burger*, 17 Augustus). Die *Cape Argus* het wel geen berig oor die nuwe N2-behuisingsbeleid gedra nie, maar behuisingskwessies is iets wat gereeld in die koerant belig is ("City's housing crisis a ticking timbebomb", 4 June 2004; "Radical urban planning needed to stop further segregation", 8 Julie 2004; " `TB houses' on Flats are festering health problems", 26 Augustus 2004) – gemiddeld op 'n tweeweeklikse basis. Maar deur nie daaroor te berig as deel van die vloeddekking nie, mis die koerant 'n gulde geleentheid om dié kwessie ook in die openbare gespreksruimte te stoot terwyl lesers se aandag intens op dié areas gerig is.

Ewe opvallend was ook dat die vloed ná die aanvang van die Olimpiese Spele wat op 13 Augustus 2004 geopen is, skynbaar van die nuusagende verdwyn het met net altesaam 4 berigte wat daaroor verskyn het.

Die dekking van rampe illustreer veral hoe die aandag van debatte oor substantiewe transformasie-kwessies afgelei kan word. Wanneer die belangstelling is by mense as slagoffers van rampe, baan dit die weg vir 'n sosiale en politieke "welsyns"-respons wat kortstondige verligting bring. Slagoffers het aalmoese nodig; burgers daarenteen het 'n sekere begrip van hul regte en hoe daaraan voldoen moet word (Jacobs, 2002; "When are we going to live like human beings", *Cape Argus*, 6 Augustus 2004).

Dié gebeurtenisgedrewe insluiting van mense in Jacobs se "world of citizens" verteenwoordig die teenoorgestelde van wat herberaming probeer bereik naamlik 'n volgehoue toewyding aan die welstand van die gemeenskap en respek vir die kontinuïteit van die gemeenskap.

4.3. Kaap-Rapport

"Crime issie cool nie" en "Doen en Deel"

Agtergrond

Die projek "Crime issie cool nie" is Oktober 2001 in *Kaap-Rapport* begin in samewerking met die Wes-Kaapse departement van gemeenskapsveiligheid en armoedeverligting en korporatiewe instellings. Volgens die destydse redakteur, Zelda Jongbloed, het die gewelddadige treinaanval op die koerant se skakelbord-operateur haar gemotiveer om die projek te begin.

"Ek was kwaad dat ons in die nuwe Suid-Afrika, met 'n nuwe regering so onveilig kon wees. Dit was ook op versoek van ons lesers wat aan ons gevra het 'hoekom doen julle nie iets aan die saak nie?' Ons het. Nie om mooi te lyk in die nuwe Suid-Afrika nie, maar om 'n stem te gee aan mense wat nie toegang het tot die pers nie," (Jongbloed, 2004).

Die redaksionele besluit wat geneem is, was dat koerantruimte wat aan die projek afgestaan is, uitsluitlik positiewe nuus moes dra. "Dat die polisie hopeloos is en misdaad en korrupsie in die polisiemag sou nog steeds oor berig word, maar in dié spesiale blaaie sou ons krediet gee aan die polisie-inspekteur wat uit sy pad gaan om jongmense te help. En ons wou wys wat gewone mense elke dag doen om te oorleef," sê Jongbloed.

Kort na die aanvang van "Crime issie cool nie" het die koerant die projek "Doen en Deel" geloods in samewerking met die Wes-Kaapse departement van maatskaplike dienste en armoedeverligting. Die projek het sterk kommunitaristiese sentimente gereflekteer. Jongbloed se medewerker aan die veldtogte, Gloudine Pienaar, sê hieroor: "Ons wou gemeenskappe so maak dat hulle weer omgee vir mekaar" (Pienaar, 2004). Soos in hoofstuk 3 verduidelik is, word die betekenisvolheid van aksies in die kommunitaristiese benadering gemeet aan die mate waartoe dit gemeenskapsvorming bewerk. "Doen en Deel" se fokus was meerendeels op hoe mense oor geloof-, kultuur- en rasgrense na mekaar uitgereik het. Die twee projekte word gelyktydig bespreek omdat hulle as "susterprojekte" deur die koerant beskou en aangebied is (Pienaar, 2004) en baie oorspronklik wat die kenmerke van herberaming betref. Omdat die projek reeds oor 'n paar jaar strek en dit onmoontlik sou wees om die hele tydperk te analiseer, word net een maand uitgesonder ter illustrasie.

a) Bemagtig: mense is nie net slagoffers

Die uitgangspunt was dat die koerant deur te fokus op die positiewe die algemene persepsie van gemeenskappe as magteloos teen misdaad en armoede kon verander (Jongbloed, 2004). In plaas daarvan om die burgerlike samelewing te interpreteer vanuit 'n siektemodel moes hulle die pogings van mense om op voetsoolvlak die gemeenskaplike welstand te bevorder en nie die oplossing van probleme aan die politieke elite oor te laat nie, waardeur. Die hoop was dat dit die moraal van die gemeenskap sou verbeter sodat gemeenskappe hulself ook anders sou sien (Pienaar, 2004).

Een manier waardeur dit bereik is, was deur te fokus op individue wat as rolmodelle kon dien. Soms is 'n rolmodel vanuit 'n verwagte oord gebruik ("Polisie beloon sy bestes", 9 November 2003), maar meer dikwels was dit mense wat in die samelewing as "onwaarskynlike kandidate" geag sou word vanweë hul jeug of posisie in die samelewing. In die artikels is hulle egter as sterk, aktiewe rolspelers beraam.

Byvoorbeeld die hoërskoolleerlinge wat 'n ondersteuningsgroep vir kinders wat misbruik word, Positive Youth (UPY), op Atlantis gestig het (" 'n Skouer om op te hui", "Crime issie cool nie", 2 November 2003). Hulle het almal traumatiese ervarings gehad maar ". . . bymekaar gekom en gesê tot hiertoe en nie verder nie. Hulle wil verenig in die stryd teen die misbruik van vroue en kinders."

Interessant genoeg kon geen artikels oor die groter kwessie van kindermishandeling met 'n internetsoektog in die hoofkoerant gedurende hierdie tyd gevind word nie, behalwe wanneer dit gekoppel was aan 'n gebeurtenisgedrewe nuuswaardigheid ("Pleks van viering maak pa doodskleed vir enigste dogter", *Rapport*, 2 November 2003; "Slagoffers in tranes in bitsige kruisverhoor", *Rapport*, 9 November 2003) wat die aandui dat stories wat buite die siektemodel val, moeilik in die liberale benadering in die hoofstroom-media opgeneem word.

In "Vroue-Mag" ("Doen-en-deel", 9 November 2003) is die storie vertel van Lulu Silwana, 'n mishandelde, swart vrou wat 'n entrepreneur geword het en werk vir ander vroue in die gemeenskap geskep het. Die beraming van Silwana as " . . . 'n dapper vrou wat haar eie demone getrotseer het en nou ander vroue motiveer. . . " om by haar deur uit te stap as "vegters en weners" was belangrik omdat veral vroue in arm gemeenskappe kwesbaar gestaan het.

Die fokus op rolmodelle kan beskou word as behoortend tot die individualisme van die liberale benadering eerder as die kommunitarisme van burgerlike joernalistiek waar die groep of gemeenskap die fokus is. Maar die verskil is hier dat oplossings vir die gemeenskap se probleme hiermee "oorgeskryf" is omdat die "suksesresept" van die rolmodelle ingesluit is en as morele les aangebied word. Mense het dus idees gekry oor hoe om hulself te bemagtig (Pienaar, 2004). Byvoorbeeld in die berig "Aanhouwen kén van vasbyt" ("Doen-en-deel", 30 November 2003) oor drie verstandelik gestremdes wat 'n handwerkklub begin het, het hul motto "aanhouer wen" daartoe gelei dat die klub 60% van sy eie inkomste genereer.

In altwee projekte is verskillende rolspelers, soos die plaaslike regering, gemeenskapsorganisasies, welsynsorganisasies en kerke onder die vaandel van die veldtogte bymekaar gebring om te wys hoe hulle saamwerk. In die lesende gemeenskap het dit 'n kettingreaksie begin of 'n web van verhoudings tot gevolg gehad. Volgens Pienaar het die projekte geweldige reaksie van die lesers uitgelok en het die koerant talle navrae van mense ontvang oor hoe hulle ook 'n verskil kan maak in hul gemeenskappe (Pienaar, 2004).

b) Wyk af van dominante raamwerk

Oorvol, vuil, haglik. Beddens stukkend en vrot van vlooiemis en urine.

Wrede bewaarders en nog wreder misdadigers. Die vlak van histerie hang swaar in die lug en die atmosfeer is vreesaanjaend. Dis 'n tronk en misdadigers verdien om in hierdie omstandighede opgesluit te word.

- "Kom kuier lekker by die tronk," *Gauteng-Rapport*, 23 November 2003.

Die bogenoemde aanhaling illustreer die algemene persepsie oor tronke. Maar in die volblad-artikel oor prisoniers in die Brandvlei-maksimumgevangenis ("Herstel die méns: Maksimum hoop in die maksimum gevangenis", *Kaap-Rapport*, 23 November 2003) wat die Groep van Hoop gestig het om as ondersteuningsgroep inligting oor MIV/vigs aan mede-gevangenes te versprei, was die fokus uitsluitlik op hul huidige bydrae tot die samelewing vanuit die gevangenis. Geen verwysing is gemaak na die verskriklike verlede wat hulle na alle waarskynlikheid gehad het nie.

Veral in die lig van die Jali-ondersoek in 2002 na korrupsie in gevangenisvorm dié artikel en ander in die *Crime* Issie Cool nie-veldtog wat handel oor suksesvolle rehabilitasiewerk in gevangenis ("Lewe binne tronke makliker gemaak," 2 November 2003; "Harde bendelewe nou vir popspeel verruil", 9 November 2003) 'n teenwig vir die negatiewe beraming van gevangenis as teelaardes vir self meer geharde misdadigers en die prisoniers as onredbaar. In die berig word na die Groep van Hoop verwys as ". . . 'n lewensdraad waaraan hulle vashou". Soos een gevangene aangehaal word: "Ek het niemand daarbuite wat vir my omgee nie." Hierdeur word die menslike sy van gevangenesse weerspieël.

Ook hier kon daar met 'n internetsoektog in die hoofkoerant geen verwysings gevind word wat fokus op die lewe in gevangenis nie behalwe as dit met 'n politieke kwessie verband gehou het byvoorbeeld die reg van gevangenis om te stem ("Stem oorsee dalk weer ter sprake", *Rapport*, 9 November 2003) of deel was van 'n debat tussen politici. In dié geval oor hoe eties dit is om vigstoetse op gevangenesse af te dwing ("NNP's pak mekaar oor vigs in gevangenis", *Rapport*, 16 November 2003). Dit illustreer weer die punt dat herberaming dalk dié stories kan ondervang wat weens die liberale benadering se fokus op die siektemodel en 'n politieke funksie vir die joernalistiek, die nuusmaakproses ontglip.

"Crime is nie cool nie", het ook sterk gefokus op die konsensus wat tussen die polisie en die gemeenskap kan bestaan. Dikwels is die gevolg van die komplekse aard van misdaad

in arm gemeenskappe en korrupsie in wetstoepassingseenhede, konflik tussen die polisie en die gemeenskap soos wat die "Take back the Streets"-gevallestudies uitgewys het. Dan is die persepsie dikwels dat die polisie "hopeloos" is en "that they are fighting a losing battle," ("Working together for a safer home, *Cape Argus*, 10 November 2003) Alhoewel hierdie persepsie tot 'n mate geldig was, was die doel ook om te wys dat dit net deel van die waarheid is (Jongbloed, 2004). Daarom die fokus op die "swierige geleentheid" waar die "uitmuntende werk van polisiebeamptes vereer" is wat onder andere "korte mette gemaak het van 'n reeks rooftogte" en "sonder ophou aan die saak gewerk het" ("Polisie beloon sy bestes", 9 November 2003).

c) Sluit agenda van nie-elite in en verbreding van openbare gespreksruimte

Krities beskou is die veldtogte nie werklike illustrasies van die herposisionering van mense wat gewoonlik as nie-elite/onwaarskynlike rolmodelle uitgesluit word, as bemagtigde burgers nie. Dit het juis mense geïdentifiseer wat reeds daardie rol binne die samelewing aangeneem het en dié feit is bloot in die berigte weergegee. Deur byvoorbeeld die storie van die Groep van Hoop te vertel, word hulle nie skielik bemagtigde mense nie. Wat gebeur is dat hierdie rol bevestig word en 'n verrykte persepsie van die burgerlike samelewing ontstaan as een wat deur meer as net die siektemodel verduidelik kan word. Die eintlike uitdaging vir die gebruik van herberaming as 'n werklik inklusiewe metode is om maniere te vind om in die debat oor die openbare lewe 'n plek te gee aan diegene wat hulself nie kan aanbied as dat hulle 'n reeds bestaande, legitieme rol het nie, en wie se opname in die hoofstroom-media om hierdie rede bemoeilik word, byvoorbeeld hawelose mense²¹.

Burgerlike joernalistiek moet met ander woorde maniere vind om self sinvolle gronde vir die herberaming van gemeenskappe en die kwessies wat hulle raak te identifiseer, in plaas daarvan om selektief in te sluit wat hy maklik kan akkomodeer.

Die ander uitdaging is om dit nie net in spesiale reekse te doen nie, maar in die hoofstroom-media. As die metodes van burgerlike joernalistiek nie "oorspoel" na die alledaagse beriggewing van die koerant nie, sal dit juis die etiket van "ekstra"-joernalistiek bevestig. Om ook die agenda van die nie-elite soos gestremdes ("Skooltjie ontsluit gestremde kleingoed se potensiaal, "Doen-en-Deel", 2 November 2003; Aanhouwen kén

²¹ Sien Howley (2003). Die skrywer huldig die standpunt dat die insluiting waarop burgerlike joernalistiek hom beroem, ook maar voorwaardelik is.

van vasbyt", 30 November 2003) en armes wat deur entrepreneurskap 'n bestaan probeer maak in veldtogte te beraam, perpetueer dit die indruk van spesiale groepe met spesiale behoeftes wat apart staan van die hoofstroom in die samelewing. Dit is wel noemenswaardig dat dit nie 'n kortstondige reeds was nie wat net oor 'n sekere tydperk gestrek het nie, maar 'n instelling by die koerant geword het. By die skrywe van hierdie werkstuk was altwee dié projekte steeds aan die gang.

Die uitreiking van mense oor ras-, kleur- en kultuurgrense in die projek "Doen-en-deel" kan, gegewe Suid-Afrika se verlede as 'n konflikgedrewe samelewing, kan vanuit 'n funksionalistiese paradigma belangrik geag word omdat die fokus plaas op konsensus en illustratief was van hoe mense in die Suid-Afrikaanse gemeenskap besig was om verdelings tussen hulle te genees. Daar was byvoorbeeld die vrou wat uit teesakkies kuns én werk geskep het. "Dit het natuurlik 'n Engelse vrou geverg om die moontlikheid van kuns in 'n teesakkie raak te sien" ("Laat die tee maar trek", 23 November 2003) . Dit was net op die man af, ongekompliseerde, positiewe stories oor die gemeenskap en daar was geen poging om die storie te situeer binne 'n breër debat nie. In hierdié opsig is het dit dus nie heeltemal gelei tot 'n uitbreiding van die openbare gespreksruimte nie.

HOOFSTUK 5

Die navorsingsvraag van hierdie werkstuk was of herberaming as 'n metode van burgerlike joernalistiek gebruik kan word om insluiting van gemarginaliseerde arm gemeenskappe as burgers in die hoofstroom-media te bewerkstellig.

Die benadering wat gevolg is, was om burgerlike joernalistiek te kontekstualiseer as 'n kommunitaristiese benadering en as korrektief aan te bied binne die funksionalistiese paradigma. As sulks is die funksie wat burgerlike joernalistiek vir homself sien, om gemeenskappe van 'formidabele burgers' te skep soos Curran (2002: 238) daarna verwys. Vanuit die vele strategieë binne burgerlike joernalistiek is beraming gekies omdat dit so 'n integrale deel van die joernalistieke proses vorm in beide die liberale benadering en binne burgerlike joernalistiek. Die term herberaming is vir burgerlike joernalistiek verkies omdat dit deur ander waardes onderlê word en ideaal gesproke tot 'n ander repesentatie van arm gemeenskappe kan lei. Die punt wat herhaaldelik gemaak is, was dat die hoofstroom-media met sy funksionalistiese benadering tot transformasie nie faktore van ekonomie en klas verreken het nie.

Die teoretiese projeksie was dat burgerlike joernalistiek 'n werkbare alternatief kon wees omdat dit net die praktyke van die liberale gemeenskap en die liberale media kritiseer en nie die liberale gemeenskap as die verkeerde soort gemeenskap nie. In praktyk blyk dit egter uit die illustrasies dat herberaming 'n veel meer gekompliseerde en moeilike metode is om suksesvol toe te pas.

Deels waarskynlik weens die feit dat dit onderlê word deur ander gemeenskapsgedrewe waardes en nie die individualisme van die dominante liberale benadering nie. Die toepassing van herberaming sal dus ook 'n herbesinning vereis van institusionele praktyke en die professionele ideologie van joernaliste soos Deuze voorgestel het (hoofstuk 3). Dit sal dus nodig wees om die media te oortuig dat "Another journalism is possible" (Duncan, 2003) –'n joernalistiek wat anders, maar ook "goed" is aangesien goeie joernalistiek by uitstek volgens die Westerse liberale perspektief gedefinieer word. Die tweede moontlike probleem met herberaming is dat dit kan eindig by veldtog-joernalistiek soos *Take back the Streets* geïllustreer het wat, hoewel dit 'n goeie begin is, nie substansiële alternatiewe perspektiewe op die gemeenskap verskaf nie. Dit gaan met ander nie net oor insluiting per se nie, maar die wyse waarop gemeenskappe se stories in die hoofstroom-media vertel word.

Lei dit tot 'n verbeterde insig in die gemeenskap en word die konneksie gemaak tussen die alledaagse lewens van mense en groter beleidskwessies in die breër sosio-ekonomiese en groter debatte in die politieke sfeer – die terrein wat die liberale benadering vir homself toe-eien? Is daar 'n sin vir die kontinuïteit van die gemeenskap wat verby die gebeurtenisgedrewendheid van liberale nuuswaardes strek?

In hoofstuk 2 is verwys na hoe ekonomiese beperkings van 'n markgedrewe media om 'n byrae te lewer wat burgerskap vir die breë spektrum van Suid-Afrikaners bevorder. Burgerlike joernalistiek is aanvanklik geïnterpreteer as 'n gemedieerde respons tussen wat die mark vereis en wat die gemeenskap nodig het. Weereens, in die lig van die illustrasies van wat vereis word om herberaming suksesvol toe te pas, is die vraag of dit dalk selfs steeds te veel gevra is 'n media werkzaam binne 'n markgedrewe omgewing want herberaming vereis 'n konkrete wegbeweeg van die individualistiese waardes van die liberale benadering. Dit beklemtoon die feit dat herberaming 'n benadering verteenwoordig wat met moeite selektief of halfhartig toegepas kan word indien dit 'n werklike verskil wil maak. In kort: die herevaluasie van waardes ten einde herberaming te gebruik tot voordeel en insluiting van arm gemeenskappe, is harde werk.

Die uitdaging sou waarskynlik wees om samevoeging van 'n individualistiese en gemeenskapsgedrewe benadering te bewerkstellig. Op makro-vlak sou dit kon realiseer in die ontwikkeling van 'n gemeenskapsmedia parallel tot die liberale hoofstroom-media (Duncan, 2003; Froneman & Pretorius, 2000). Binne die dag-tot-dag werking van koerante verteenwoordig die inisiëring van veldtogte en spesiale nuusblaaie, hoewel nie ideaal, dalk 'n realistiese beginpunt. Vir die *Cape Argus*-redakteur, Ivan Fynn, het sy Good News Month-projek en die ander veldtogte wat die koerant aangepak het, ingesluit om 'n heropvoedingsproses van sy redaksionele span en die lesers van die koerant te begin. Joernaliste moes leer om gemeenskappe anders te sien, en die mark (hiermee word bedoel mense wat die koerant koop) moes leer om dit te akkomodeer.

Die gesamentlike gebruik van die twee benaderings kan ook beteken dat die mediadekking veral met groot gebeurtenisse soos die vloed begin met 'n liberale respons – dit sou onmoontlik wees om van 'n liberale, markgedrewe media te verwag om dit te ignoreer – maar dan opvolg met 'n beraming van die kwessie volgens gemeenskapsgedrewe waardes.

Die roete wat Gangland (Pty) Ltd. gevolg het, bied ook 'n goeie voorstel en dit is naamlik om kwessies te beraam as gemeenskaplike probleme wat oor klasgrense strek. Dit het

ook sy beperkings omdat dit die indruk kan skep dat die kwessies wat armer gemeenskappe raak, nie opsigself van belang is nie, maar aandag verdien omdat dit die leefwêreld van die hoofstroom beïnvloed en daarom'n plek binne die hoofstroom-media verdien.

Die kwessies wat vir die gemeenskappe in die illustrasies van belang is, is uitgesonder as misdaad en armoede. Die slotsom van hierdie werkstuk is dat dit steeds van groot nut kan wees om 'n poging aan te wend om hierdie kwessies in die media te herberaam volgens die gemeenskapsgedrewe waardes van burgerlike joernalistiek ongeag die kompleksiteite in die toepassing van die benadering omdat dit bepalend is van die sosiale en politieke respons nodig om die probleem aan te spreek. Om weer terug te verwys na Curran (2003:237) soos aangehaal in hoofstuk 3: "Which frameworks are included and excluded matter because over time it can affect collective opinion and, indirectly, the distribution of resources and life chances in society."

In die Suid-Afrikaanse konteks waar die media gekonfronteer word met die feit dat hy moet funksioneer binne 'n ekonomies verdeelde samelewing, kan 'n voortsetting van ou historiese patrone deur die volgehoue uitsluiting van armer gemeenskappe nie bekostig word nie. Dit bly 'n redelike en tersaaklike debat dat die media maniere moet word om armer gemeenskappe konsekwent deel te maak van die "world of citizens". Die argument van hierdie werkstuk is dat burgerlike joernalistiek en herberaming, hoewel nie volmaak, minstens die geleentheid vir sodanige insluiting open.

BRONNELYS

1. Blankenberg, N. (1999). In Search of the Real Freedom: Ubuntu and the Media. *Critical Arts*, 13(2):42-66.
2. Berger, G. (2001). De-racialization, Democracy and Development: Transformation of the South African Media 1994-2000. In Tomaselli, K (red.) *Media, Democracy and Renewal in Southern Africa* (pp. 151-175). Colorado Springs: International Academic Publishers.
3. Berger, G. (2001). Problematizing Race for Journalists: Critical Reflections on the South African Human Rights Commission Inquiry into Media Racism. *Critical Arts*, 15 (1-2): 69-96.
4. Berger, G. (2004). How the media overlooks poverty. *Mail & Guardian Online*. Afgelaai van die Wêreldwye Web op 15 November 2004. http://www.mg.co.za/content/l2_fr.asp?cg=Insight-Converse&sa=58.
5. Berger, G. (2004). Fourth estate needs a fourth bottom line. *Mail & Guardian Online*. Afgelaai van Wêreldwye Web op 13 November 2004 by <http://www.mg.co.za/Content/13.asp?cg=InsightConverse&ao=120609&sa=58>
6. Calhoun, G. (red) (1996). Inleiding van *Habermas and the Public Sphere*. (pp.1-48). Cambridge: The MIT Press.
7. Campbell, C. (1999). Journalism as a Democratic Art. Voorwoord in Glasser, T (red), *The Idea of Public Journalism*. New York: The Guildford Press. (pp.xiii-xxix)
8. Carey, James. (1999). In Defense of Public Journalism. In Glasser, T (red), *The Idea of Public Journalism*. (pp.49-65). New York: The Guildford Press.
9. Charity, A. (1995). *Doing Public Journalism*. New York: The Guilford Press.
10. Christians, C., Ferré, J. & Fackler, P. (1993). *Good news: Social Ethics and the Press*. New York: Oxford University Press.
11. Christians, C. (1999). The Common Good as First Principal. In Glasser, T (red), *The Idea of Public Journalism* (pp. 67-84) New York: The Guildford Press.
12. Christians, C. & Nordenstreng, K. (2004). Social Responsibility Worldwide. *Journal of Mass Media Ethics* 19(1):3-28.
13. Christians, C. (2004). Ubuntu and Communitarianism in Media Ethics. *Equid Novi*, 25(2): (opkoms)

14. Coetzer, T. (2004). Fat Middle Finger. *The Media Online*. Afgelaai van Wêreldwye Web op 10 November 2004 by http://www.themedia.co.za/article.aspx?articleid=131280&area=/media_insightcover_stories/.
15. Curran, J. (2000). Rethinking Media and Democracy. In Curran, J & Gurevitch, M. *Mass Media and Society*. (pp.121-154) New York: Oxford University Press.
16. Curran, J. (2002). *Media and Power*. London: Routledge.
17. Curran, J & Park, M (reds). (2000). *De-Westernizing Media Studies*. London/New York: Routledge.
18. De Beer, A. (2003). A Long Walk to Freedom, and a Steep Road to Nation-Building: The Role of the Media in Post-Apartheid South Africa. In Ross, K & Derman, D (reds). *Mapping the Margins. Identity Politics and Media*. (pp. 97-111) Cresskill, NJ: Hampton Press, Inc.
19. De Swardt, S. (2003). Toespraak gelewer by Desember-jaareindfunksie van Naspers te Kaapstad bygewoon deur outeur.
20. Deuze, M. (2004). What is Journalism? Professional Identity and Ideology of Journalists Reconsidered. Werkdokument. Afgelaai van Wêreldwye Web op 10 Oktober 2004 by <http://www.users.fmg.uva.nl/mdeuze/pul.htm>.
21. Dillon, M. (Ongedateerd). Present Tense, Past Tense: The Historical and Philosophical Roots of Civic Journalism. Afgelaai van Wêreldwye Web op 17 Maart 2004 by http://www.pewcenter.org/doingcj/speeches/a_dillon.html.
22. Duncan, J. (2003). Another Journalism is possible: Critical challenges for the media in South Africa. Centre for Civil Society Research Report. Afgelaai van Wêreldwye Web op 31 Julie 2004 by <http://www.ukzn.ac.za/ccs/default.asp?3,28,10,856>.
23. Durham, F.D. (2001). Breaching Powerful Boundaries: A Postmodern Critique of Framing. In Reese, S.D., Gandy, O.H. & Grant, A.E. (reds). *Framing Public Life*. (pp.123-136) New Jersey: Lawrence Erlbaum.
24. Fouhy, E.M. (1996). News & Issues in Corporate Social Responsibility. Afgelaai van Wêreldwye Web op 31 Maart 2004 by http://www.pewcenter.org/doingcj/speeches/a_responsibility.html.
25. Fourie, P. (2001). The Role and Functions of the Media: Functionalism. In Fourie, P. (red.) *Media Studies. Volume 1. Institutions, Theories and Issues*. (pp. 265-277). Landsdowne: Juta.

26. Fourie, P.J. (2002). Rethinking the Role of the Media in South Africa. *Communicare*, 21(1): 17-40.
27. Froneman, J & Pretorius, K. (2000). Towards a Common-sense Typology and Democratic philosophy for South Africa's "community media". *Communicatio*, 28(2):60-64.
28. Fynn, I. (2004) Persoonlike onderhoud met outeur, Kaapstad, 1 Desember.
29. Garnham, N (1992). The Media and the Public Sphere. In Calhoun, C. *Habermas and the Public Sphere*. (pp. 359 – 376) Cambridge: MIT Press.
30. Geertsema, M. (2003). New News for New South Africa? The possibilities of public journalism and development journalism as intervention news models. Paper presented at the annual conference of the *AEJMC*, Kansas City (USA). July 2003.
31. Gitlin, T. (1980). *The Whole World is Watching. Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left*. Los Angeles: University of California Press.
32. Golding, P. & Murdock, G. (1977). Capitalism, Communication and class relations In Curran, J, Gurevitch, M & Woollacott, J. (eds). *Mass Communication and Society*. London: Edward Arnold.
33. Golding, P. & Murdock, G (1989). Information Poverty and Political Inequality: Citizenship in the Age of Privatized Communications. *Journal of Communication*, 39 (3): 180-196.
34. Guttman, J. (1997). What is News? Broadening the Definition in *Civic Catalyst Newsletter*, Afgelaai van die Wêreldwye web op 24 September 2004 by: <http://www.pewcenter.org/doingcj/civccat/displayCivcat.php?id=95>.
35. Graig, D.A. (1996). Communitarian Journalism(s). Clearing Conceptual Landscapes. *Journal of Mass Media Ethics*, 11(2):107-118.
36. Haffajee, F. (2004). An Incomplete Freedom. Harold Wolpe-gedenklesing gelewer op 27 Mei 2004. Afgelaai van die Wêreldwye Web op 13 November 2004 by <http://www.nu.ac.za/ccs/default.asp?2,22,5,421>.
37. Harber, A. (2002). Journalism in the Age of the Market. Opsomming van September Harold Wolpe-gedenklesing. Afgelaai van Wêreldwye Web op 7 Julie 2004 by <http://www.ukzn.ac.za/ccs/default.asp?3,28,10,452>.
38. Harber, A. (2004). Argus' crime-free month "a success." Afgelaai van Wêreldwye Web op 29 Oktober 2004 by <http://www.journalism.co.za/print.php?sid=145>.

39. Heikkilä, H & Kunelius, R. (2002). Public Journalism and its Problems: A Theoretical Perspective. Afgelaai van die Wêreldwye Web op 25 Augustus 2003 by www.imdp.org/artman/publish/article_30.shtml.
40. Hertog, J.K. & McLeod, D.M. (2001). A Multiperspective Approach to Framing Analysis: A Field Guide. In Reese, S.D., Gandy, O.H. & Grant, A.E. (reds). *Framing Public Life*. (pp. 139-163) New Jersey: Lawrence Erlbaum Publishers.
41. Holbert, R.L. & Zubric, S.J. (2000). A comparative analysis: objective and public journalism techniques. *Newspaper Research Journal*, 21(4): 50-63.
42. Howley, K. (2003). A Poverty of Voices. Streetpapers as Communicative Democracy. *Journalism*, 4(3):273-292.
43. Johnson, K (2000). State and Civil Society in Contemporary South Africa. Redefining the rules of the game. In Jacobs, S & Calland, R. (reds) *Thabo Mbeki's World: The Politics and Ideology of the South African President*. (pp. 221-241). Scottsville, South Africa: University of Natal Press.
44. Jongbloed, Z. (2004) Persoonlike onderhoud met outeur, Kaapstad, 1 Desember
45. Jacobs, S. (1999). Tensions of a Free Press: South Africa after apartheid. Research paper R-22. done at the. Joan Shorenstein Center for Media, Politics and Public Policy. Cambridge: Harvard. Afgelaai van die Wêreldwye web op 11 November 2004 by http://www.ksg.harvard.edu/presspol/Research_Publications/Papers/Research_Papers/R22.pdf.
46. Jacobs, S. (2002). Mediating Manenberg in the Post-Apartheid Public Sphere. Afgelaai van die Wêreldwye Web op 30 Oktober 2004 by <http://www.newschool.edu/mediastudies/conf/html/public.html>.
47. Jacobs, S. (2003). Reading Politics, Reading Media. In S. Jacobs & H. Wasserman (Eds) *Shifting Selves. Post-apartheid Essays on Mass Media, Culture and Identity*. (pp.29-53) Kaapstad: Kwêla.
48. Jacobs, S. (2004) How Good is the South African Media for Democracy? Mapping the South African Public Sphere after Apartheid. *African and Asian Studies*, 1(4):279-302.
49. Johnson, K & Jacobs, S. (2004). Democratization and the Rhetoric of Rights: Contradictions and Debate in Post-Apartheid South Africa. In Nyamnjoh, F. & Englund, H. (Reds.) *Rights and the Politics of Recognition in Africa*. New York: Zed Books, 2003.

50. Jordan, P. (2004) Uncovering two nations. Afgelaai van die Wêreldwye web op 11 Augustus 2004 by <http://www.mediareviewnet.com/Uncovering%20two%20nations.htm>.
51. Kollapen, J. (2004). "More to democracy than voting." *Cape Argus*. 17 Oktober 2004.
52. Mandela, N. (1997). Toespraak gelewer by die 50ste Nasionale Konferensie van die ANC te Mafeking. Afgelaai van Wêreldwye Web op 30 November 2004 by <http://www.anc.org.za/ancdocs/history/mandela/1997/sp971216.html>.
53. MacIntyre, A. (1978). *Against the Self-Images of the Age*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.
54. McQuail, D. (1987) *Mass Communication Theory: An Introduction*. London: Sage Publications.
55. McQuail, D. (2002). *McQuail's Mass Communication Theory*. London: Sage Publications.
56. Ostini, J. & Fung, A. (2002). Beyond the Four Theories of the Press: A New Model of National Media Systems. *Mass Communication & Society*, 5(1): 41-57.
57. Oosthuizen, L.M. (2002). *Media Ethics in the South African Context: an Introduction and Overview*. Lansdowne: Juta.
58. Peters, J.D. (1999). Public Journalism and Democratic Theory. Four Challenges. In Glasser, T (red), *The Idea of Public Journalism*. (pp.99-115) New York: The Guildford Press.
59. Pienaar, G. (2004). Persoonlike onderhoud met outeur, Kaapstad, 1 Desember.
60. Reese, S.D. (2001). Prologue – Framing Public Life: A Bridging Model for Media Research. In Reese, S.D., Gandy, O.H. & Grant, A.E. (reds.) *Framing Public Life*. (pp. 7 – 32) New Jersey: Lawrence Erlbaum Publishers.
61. Retief, J. (2002). *Media Ethics. An Introduction into Responsible Journalism*. Cape Town: Oxford University Press.
62. Rosen, J. (1991) Making Journalism More Public. *Communication*, 12(3):267-284.
63. Rosen, J. (2002). Public Journalism as Democratic Art. Afgelaai van Wêreldwye Web op 25 Augustus 2003: http://www.imdp.org/artman/publish/article_23.shtml.
64. Rossouw, H. (2003). *If you're not part of the working class, the Sun's publisher won't care*. Afgelaai van die Wêreldwye Web op 30 November 2004 by

<http://www.journalism.co.za/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=806>.

65. Sandel, M. (1981). *Liberalism and the Limits of Justice*. Cambridge: Cambridge University Press.
66. Shaikh, Mohammed. (1986) 'n Ondersoek na die verskynsel van aparte koerante en/of Ekstras vir die "bruin bevolking" in Suid-Afrika. Ongepubliseerde navorsingswerkstuk vir Mphil (Joern.).
67. Shepperson, A. & Tomaselli, K. (1999). Media Studies and Practice Reborn: Recovering African Experiences. In Makgoba, M. W. (red.). *African Renaissance: The New Struggle*. Sandton: Mafube.
68. Shepperson, A. & Tomaselli, K. (2002), Ethics: A Radical Justice Approach. *Equid Novi*, 23 (2): 278 – 287.
69. Siebert, F. S. et al (1956). *Four Theories of the Press*. Urbana: University of Illinois Press.
70. Steenveld, L. (1998) The Transformation of the Media. From What, to What? *Rhodes Journalism Review*, 16: 4-7.
71. Steenveld, L. (2002). Transforming the Media: a Cultural Approach. *Communicatio*, 28(2): 63-73.
72. Steenveld, L. (2004). Transforming the Media: a Cultural Approach. *Critical Arts*, 18 (1): 93-115.
73. Skjerdal, T. (1993). Siebert's Four Theories of the Press: A critique. Afgelaai van Wêreldwye Web op 31 Julie 2004 by <http://www.geocities.com/terjeskjerdal/siebert.htm>.
74. Skjerdal, T. (2001). Responsible Watchdogs? Normative Theories of the press in Post-Apartheid South Africa. A discourse analysis of 102 newspaper articles, 1996-99. Ongepubliseerde MA tesis.
75. Smith, S. (1997). Developing New Reflexes in Framing Stories in *Civic Catalyst Newsletter*. Afgelaai van die Wêreldwye Web op 20 Junie 2004 by <http://www.pewcenter.org/doingcj/civccat/displayCivcat.php?id=97>.
76. Tankard, J.W. (2001). The Emperical Approach to the Study of Media Framing. In Reese, S.D., Gandy, O.H. & Grant, A.E. (Eds). *Framing Public Life*. (pp. 95-106) New Jersey: Lawrence Erlbaum Publishers.

77. Taylor, C. (1985). *Philosophy and the Human Sciences: Philosophical Papers 2*. Cambridge: Cambridge University Press.
78. Teer-Tomaselli, & Tomaselli, K. (2001). Transformation, Nation-building and the South African Media, 1993-1999. In Tomaselli, K (red.) *Media, Democracy and Renewal in Southern Africa* (pp. 123-150). Colorado Springs: International Academic Publishers.
79. Tomaselli, K.G. (2000). South African Media, 1994-7. Globalizing via Political Economy. In Curran, J & Park, M (Eds) *De-Westernizing Media Studies*. (pp. 279-287).
80. Tomaselli, K.(2003). 'Our Culture' versus 'Foreign Culture'. An Essay on Ontological and Professional Issues in African Journalism. *Gazette*, 65(6):427-441.
81. Tuchman, G. 1978. *Making News. A Study in the Construction of Reality*. New York: The Free Press.
82. Vermaak, Claire. (2002) Professor Sampie Terreblanche's lecture on Inequality in South Africa: A Review. Afgelaai op 18 Augustus 2004 van die Wêreldwye Web: <http://www.ukzn.ac.za/ccs/default.asp?2,22,5,215>.
83. Walzer, M. (1983). *Spheres of Justice*, Oxford: Blackwell
84. Wasserman, H & De Beer, A. (2004). Which Public? Whose Interest? The South African Media and its Role Ten Years After Democracy. *Critical Arts* 19 (1) Opkoms.
85. Reseach findings of the Conflict and Peace Journalism Summer School, Buckinghamshire (UK), August 1997. Aanlyn beskikbaar by www.transcend.org.
86. Webtuistes gebruik:
www.sanef.org
www.saarf.org
www.media24.com